

DZASZOHTÜ MUZA FER

OSZÉT SZÜLŐFÖLD

(Válogatott versek és példázatok)

75

DZASZOHTÜ MUZAFER

OSZÉT SZÜLŐFÖLD

(Válogatott versek és példázatok)

DZASZOHTÜ MUZAFER

OSZÉT SZÜLŐFÖLD

(Válogatott versek és példázatok)

75

Kunszentmárton
2012

© Kakuk Mátyás

Válogatta, oszét nyelvből fordította és a bevezetést írta:
Kakuk Mátyás

Szerzői kiadás

Minden jog fenntartva.

Jelen könyvet, illetve annak részeit a szerző előzetes írásos engedélye nélkül tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni, bármilyen formában vagy eszközzel — elektronikus vagy más módon — közölni.

ISBN: 978-963-08-2872-7

Nyomda:
„Norma” Nyomdász Kft. – Hódmezővásárhely

„A szülőhaza kincs ... A hazai föld az ember múltja, jelene és jövője, öröme és bánata, üdvössége és boldogsága, becsülete és hírneve.

A szülőföldnek és a szülőanyának nincs ára...”

„Фыдыбæстæ зынарг у, ... Райгурæн уæзæг адæймагæн у йæ ивгъуыд, йæ абон æмæ сом, йæ цин æмæ хъыг, йæ фарн æмæ амонд, йæ кад æмæ намыс.

Райгурæн бæстæ æмæ ныййарæг мадæн аргъ нæй...”

Dzaszohtü Muzafer élete és munkássága

Dzaszohtü Muzafer 1937. jan. 10-én született Észak-Oszétia Krasznodor szövetségi falujában. Apja nem tért vissza a II. világháborúból, anyja 1954-ben munka közben halt meg a szövetkezet földjén.

1952-ben befejezte a hét évfolyamos iskolát szülőfalujában, és megkezdte középiskolai tanulmányait a digor Nikolaevben. 1960-ban fejezte be tanulmányait az oszétiai pedagógiai főiskolán.

1960 augusztusától 1971 decemberéig az „Igazság” (Растдзинад) c. újság kulturális tudósítója volt.

1971 decemberétől 1973 szeptemberéig az „Ifjú kommunista” (Молодой коммунист) c. újságot szerkesztette, 1973-tól 1975-ig pártfőiskolát végzett, s ezután az észak-oszétiai párt instruktora, a televízió és rádió vezetőségének alelnöke, és az „Úttörő” (Ногдзau) c. folyóirat főszerkesztője lett.

1981 óta tagja a Írószövetségnek. 1987-ben „A kultúra érdekes munkása” kitüntetést kapta.

Első versei az 50-es években időszakos kiadványokban jelentek meg, az első verseskötete „Atyai üdv” (Фыды фарн) címen jelent meg.

„Az Ír völgye” című, 1984-ben megjelent verseskötete kezdetén a közelebbi szülőföldhöz való ragaszkodást fogalmazza meg, majd elgondolkodik az élet rendjéről, az emberi gyarlóságokról (irigység, hiúság, italozás), és — természetesen — a szerelem sem hiányzik. A kötet végén található a magyarországi élmények hatására keletkezett „Lehel kürtje” c. elbeszélő költemény.

Az 1996-ban kiadott, 1964—1996 között írt „Föld és ég” (Арв æмæ зæхх) című kötetének érdekessége, hogy csak négysoros verseket tartalmaz — 1005 darabot, csupán a sorok

szótagszáma és rímképlete változik. A rövid forma lehetővé teszi, hogy a költő élesen, csattanósan fogalmazza meg változatos, fel-felvillanó gondolatait az élet rendjéről, természetről, életről, halálról, emberi gyengeségekről, ellenségeiről stb.

Csendes meditációra hangolják az irodalmi csemegét kedvelő olvasót az író által példázatoknak nevezett, lírai hangvételű, rövid prózai művek. Ezeket 1984—2000 között írta, és joggal foglalja egységbe a „Koboszti erdő” (Къобосты хъæд) cím, hiszen szerzőjük a természetben magányosan bókászva részletesen leír egy-egy megfigyelt jelenséget: emberi tulajdonsággal felruházott, fát, bokrot, növényt, madarat, állatot, és ebből vonja le a tanulságot.

Legutóbbi verseskötete, „De a lélek nem öregszik” (Уд уæддæр зæронд нæ кæны) a „Korunk” (Мах дуг) c. folyóirat 2007. 1. számában jelent meg, s a 2005—6 között írt verseit tartalmazza. A költő csendes belenyugvással készül a halálra, de lelke nem öregszik. Költői küldetéstudattal emeli fel szavát a környezetpusztítás ellen; aggódik hazája jövőjéért, mert az elmúlt évtized változásai nem alapozzák meg a jövőt. Magányosan tűnődik el egy-egy természeti jelenségen, és elidegenedve a vagyont, kétéseket hajszólok kortársaktól emeli fel szavát a nemes emberi értékekért.

Tajmuraz Mamszurov, Észak-Oszétia köztársasági elnöke Dzaszochtü Muzafert a 70. születésnapján „Oszétia népi költőjé”-nek nevezte. Méltányos, hogy 75. születésnapján a magyarok is kapjanak némi ízelítőt munkásságából.

Kakuk Mátyás

AZ ÍR VÖLGYE
(Иры дзыхъхъ)

ДЗАСОХТЫ

Дзэбидыры хуул

МУЗАФЕР

Как
 матиам,
 ацм тиндны
 цал ренхы ис, бон
 цал амондны
 фазар, стайта цаг
 баныхас кандзытам.

Автор
 Музафер

ДЗ/ЕУДЖЫХЪ/ЕУ
 «ИР»
 2001

2007 азы
 7 июль

AZ ÍR¹ VÖLGYE (Иры дзыхъхъ)

Az Ír völgye a hazám,
Az őseink földje,
Itt nyílt ki rám a világ,
Óvott az ég kékje.

Itt születtem kicsinek,
Itt öregszem majd meg...
Az Ír vájta e völgyet
A hegyek között fent.

Zúg, morajlik a tüze,
Meg nem juhászodik,
Ráragyog mindenkire,
Messzire ellátszik.

AZ ÉLET RENDJE (Царды уаг)

Meghalok, bizony, valamikor,
Meggzúnik majd dobogni a szívem,
De azért még nem emészt a gond
Sem nappal, sem éjjel.

Ne tápláljuk a reménységet,
Jön az idő, nem kell sokat várnunk,
Meg kell halni, aki született,
De születnek majd mások utánunk.

¹ Patak neve

Komolyan mondom, higgyétek el:
 Azok majd bölcsőbbek lesznek nálunk;
 Itt a földön nem sokáig járunk,
 Mennünk kell, ha az időnk letelt.

A KOBOSZTI ERDŐ (Къобосты хъæд)

I.
 Ha nekem a földön
 Kedves valami,
 Hát az erdő az,
 A Koboszti.
 Az ő ereje
 Ad
 Erőt nékem;
 A madárcseresznye
 A vérem
 Festi vörösre,
 A barna naspolya,
 Kellemes a zamata;
 A sóskaborbolya
 A fogam tisztítja;
 Az erdő füve
 Hizlalja a lovam;
 Az erdei rőzse
 Télen meleget ad.
 A mentából
 Teát főzök;
 Reá tiszta
 Forrásvizet öntök.
 Kőrisfái —

Külsőm; alkatom;
 A sasoktól
 A szárnyalást tanulom;
 A madarak énekét
 Utánozza dalom,
 Amely Oszétiából
 Sokakhoz szól.

II.

Ezt az erdőt Kobosztinak
 Hívják,
 Számomra
 Gyógyszer-tárház.
 Ezt mondom én
 Magam is,
 De szóljon helyettem
 A homoktövis,
 A bojtorján
 És a sósaborbolya,
 A kökény,
 És a turbolya,
 Meg a havasi hagyma.
 Az egyik
 A májat gyógyítja,
 A másik —
 A vesét tisztítja,
 A harmadik
 Az eret tágítja.
 Bajainkra mind segítség.
 Cirógat ott a hegyi szél.
 Az erdő az élet ereje,
 Maradjon ép a gyökere
 Mindörökre.

KARD ÉS DICSŐSÉG (Кард æмæ кад)

Elveszett a szomszéd kardja,
Gyakran az oldalán hordta.
Szomorú lett az élete,
Bosszúsággal torkig tele.

A főutcán kérdezgették:
Miért volt az olyan érték?
El is mondta, amit gondolt,
S az istenhez imádkozott.

„Súlyos ügyért fáj a fejem,
A kedvencem elvesztettem,
Segíts rajtam, kérlek szépen,
Hogy a szégyen ne emésszen.”

Az isten nem segít rajtad —
Mondtam neki — De hol hagytad?
Talán nem oly szörnyű eset,
Nyugtasd meg végre a lelked!

Magyarázta részletezve
Miért bosszantó az ügye. —
Dehiszen nem vagy katona,
Nem kell kard a derekadra.

Másik kardot adok neked,
Csillogóbbat, ékeesebbet,
Hisz nem a feleséged volt,
Sokszor csak akadályozott.

— Nem kell nekem soha másik,
 A szívem csak erre vágyik. —
 — Most már végképp nem értem,
 Mért oly nagy kincs a szemedben.

Magam sem tartom nagy kincsnek,
 De a gyalázattól félek.
 Gondom volt rá, és ragyogott,
 A híreimen nem esett folt.

Fiatalnak és öregnek
 Fontos a rend és becsület,
 Hanyagságból tűnt el a kard,
 Fényét belepte a maszat.

Megtanultam idejében,
 Ha valamit elveszíték,
 Azért még nem kell ekkora
 Egetverő patália!

HITSZEGÉS **(Гадзрахатдзинад)**

— Miért fáj jobban a barát ütése?
 — Elmondom, hogy mindenki jól megértse.

Gyengéinket a barát ismeri,
 Az árulás idejét kiterveli.

A baráti esküt hűtlen megszegi,
 És a kését a sajtó sebbe döfi.

A FENYEGETŐZŐ FEBRUÁR (Æртхъирæнгæнаен мæй)

A juh már bárányával béget,
Nem szűnik a havazás még sem.

Gonoszságod ideje lejárt,
Felejtsd el a régi, rossz szokást.

Aranyló nap tekint rád fentről,
Ez sem tart vissza a szeszélytől.

Erdőben pihen a hófűvás,
De nem veszel róla tudomást.

A hólé áztatja a falat,
Mégsem örülsz, hogy jön a tavasz.

Fenyegetsz, mint esküdt ellenség,
Elég, vigyen el a nehézség!

Nem nevetség a természeted,
Döntésed aggasztja a lelket.

Aki már a küzdésre gyenge,
Szájalni még marad ereje.

ÖRÖM ÉS BÁNAT (Цин æмæ маст)

Nagy öröm és végtelen bánat
Feszíti keblem, e szűk házat.
Mint két óriás, úgy küzdenek,
A zajtól remegnek a hegyek.
Köztük halad az út, az élet,
S hol madár vagyok, hol féreg.

IRIGYSÉG (Тæхудиат) Fatimának

„Szépséged naponta halványul,
Mégfakult a tehetséged”...
Ez jelent meg rólad álnokul,
De kérlek, szívedre ne vedd!

Virágzó éveid ragyogása
Nyomtalanul nem tűnhet el.
És az elbűvölő sugárzása
Most is bearanyoz téged.

Gyermekeink szeme rádnevet,
Égi öröm, meleg jár át.
Aki most gyaláz és becsmérel,
Nemsokára irigy lesz rád.

ENYÉM VOLTÁL...
(Ды мæн уыдтæ...)

Szerettelek, te is engem,
Daloltam, táncoltam veled.
Vidám volt a mosolygásod,
Élveztük a boldogságot.
Égi szárnyakon repültem,
Ahányszor csak hozzád mentem.
Enyém voltál, enyém voltál,
Édes méz volt a boldogság.
Két csillogó zöldes szemed
Azt ígérte, hogy hű leszel.
És a sötét szemöldököd
Sugározta az örömet.
Eperszínű ajkaidon
Gyönyörűség volt a mosoly.
Kedves, meleg, lágy beszéded
Égi zene volt fülemnek.
Ha híven szerettél volna,
Szíved a bánattól megóvna.
Enyém voltál, enyém voltál,
Édes méz volt a boldogság.
Örömünkből dal született, —
Hamis volt ott a szereped.
Én már nem kellettem neked,
Az édes méz keserű lett.

MIT TESZEL?
(Цы кæныс?)

Mit teszel, napocskám, tűzzel játszol,
Szenvedő szívem késsel szurkálod.
Emészt a szerelem napról napra,
Szomjazom örökké rád gondolva.

Ha nem látlak, boldogtalan vagyok,
Átjárja a lelkem a hiányod.
A szerelmed éltet napról napra,
Gyógyír nekem a szomjúságomra.

Ha ajkad rám mosolyogna, mint rég,
Az egész világ lenne az enyém..
A szerelem égeti keblemet, —
Hints rá minden nap hűsítő vizet!

Mérges tekintettel ne nézz reám,
Hogy ne emésszen a szomorúság!
Gyógyír a szerelmed napról napra, —
Örökké szomjazom rád gondolva.

ESŐ ELŐTT (Уарыны размæ)

A ragyogó nap el-elsápad,
A fény útjába felhő árad,
Eltakarja a fényes napot.
Tüzes kereke kőbe botlott.
A föld felé útját nem találja
A fény selyemszövésű szála.
Veszélyt éreznek a madarak,
Az erdőben csendben maradnak.
Hallgat a föld várakozva,
Mintha jégeső csapkodna.
... Akár a föld, fél a nap is,
Csakhamar kibukkan mégis.

AZ EMBER (Адæймаг)

Gyomor, fej és szív —
Egyetlen ház részei.
De a felső szint
Lakója fog dönteni.

Ő ÉS TE (Уый æмæ ды)

Ő először gondolkodik,
És csak azután beszél.
Belőled a szó kiömlik,
S későn állít le az ész.

ERŐSZAK (Тыхми)

Teli asztal mellett üldögélünk,
Mánap kínoz a macskajaj.
Az itallal az embert legyőzzük,
Ezért győz le minket az ital.

NYÍLT BESZÉD (Æргом ныхас)

Én nem rágalmazlak téged,
Még csak nem is célzok rád;
Nem olvastál még jó könyvet,
Írni meg sohasem tudtál.

A LEHEL KÜRTJE² (Лехелы сыкъя)

Felharsant a kürt érces hangja,
Meggzúnt a nyüzsgés, a lárma,
Megjelent a császár, alatta
Ficánkolt fényes szőrű lova.

A császár gőgösen széttelint,
Parancsot ad, ahogy szokta,
A foglyokat a rangjuk szerint
Hosszú sorba állíttatja.

2 A hosszú poéma XI. (befejező) fejezete

Mustrálta a legyőzötteket,
 Lovát büszkén hátra hagyta.
 Az iszonyatos ítéletet
 Tekintete is mutatta.

«Megbűnhődtek szörnyű halállal,
 Hogy ide merészkedtetek.
 Lófarkához kötöznek lábbal,
 Úgy vonszolnak, míg csak éltek.

De előtte még kegyes leszek,
 Egy kéréstek teljesítem,
 Hogy a mennyben legyen helyetek,
 S tiszta maradjon a lelkem.

No te, első, mondd a kérésed,
 Kívánságod, az utolsót!”
 Bulcsunak ez a kegy nem tetszett,
 És a sebre szórta a sót:

„Nem kell nekem kutyától semmi,
 Főképp, ha a kutya veszett!
 Megrágott csontról húst lenyesni...
 Úgy is reménytelen eset!...”

A császár intett egy mesternek,³
 Lesújtott az éles bárdja,
 A bátor vezér holtan esett
 A saját vértócsájába.

3 A *mester* szónak *hóhér* jelentése is van

«Mondd akkor te a kívánságod! —
 Fordul a császár Lehelhez.
 «Bulcsut itt el nem sirathatom,
 De megteszem, amit lehet,

A haláláért bosszút állok,
 És nem éltem haszontalan.»
 Bár előntötte a fájdalom,
 Napfény csillant a távolban..

Tagjaiba új erő áradt:
 Felkészült a hősi tetre:
 «Oldjátok fel kezem és lábam,
 Nem szólhatok megkötözve!»

...Kioldozták a köteleket,
 Örömmel tágult tüdeje:
 «Legdrágább a szabadság nekem,
 És a szülőföld kék ege.

A bajtársaimat vezettem
 Száz hadjáratban is talán,
 Bárhol jártam,, bármely vidéken,
 Értették a kürtöm szavát.

Óh, ha azt megszólaltathatnám,
 Szívem szerint, utoljára...»
 Kéznél a kürt, elég a császár
 Egyetlen fejbőlintása.

Fogja a kürtöt, Lehelre néz,
 És sóvár kezébe nyomja..
 «Szolgálja ez a lelkem üdvét!» —
 Magában halkan mormolja.

Lehel a kürtöt megmarkolja,
Erős karral felemeli,
S a büszke császárt fejbe vágja,
Ahogy ereje engedi.

Összeesett a német császár,
Mintha üres zsák lett volna.
«A túlvilágon engem szolgálsz,
Énelöttem mégy te oda!...»

Dalomat immár befejezem,
Amit kellett, versbe szedtem,
De a hőst nem felejttem sohasem,
Tetteire emlékezem.

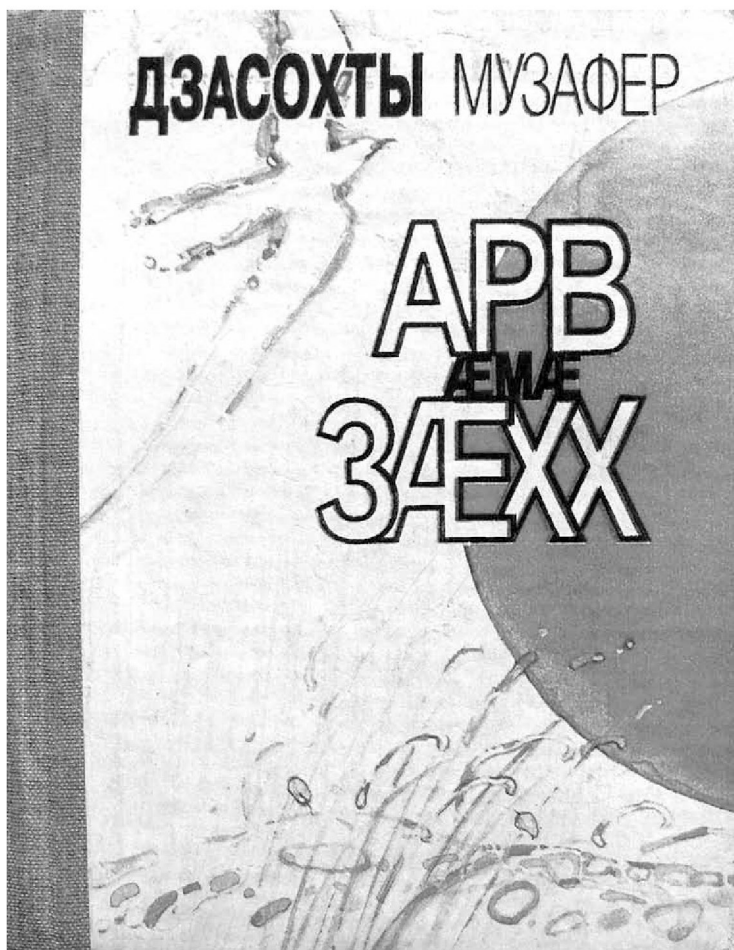
Hogy becsülte a többieket,
Társaihoz méltányos volt,
A csatában meg nem rettent,
Jó erkölcsről példát adott.

A hegyekig felmagasodott,
Sziklatömbként áll előttünk,
Őrzi a híret az utókor,
Neve fényes örökségünk.

Elefántcsont kürtje — ránk maradt,
A hősi korok emléke,
Játssza rajta az ősrégi dalt
Korunk boldog nemzedéke.

Szájról-szájra terjed a híre,
Nem felejtí az utókor,
Nem halványodik dicső fénye,
Mint a nap is, mindig ragyog.

ÉG ÉS FÖLD
(Арв æмæ зæхх)

Карук
матнамен
заргахарой!

Автор
М. Дзеевский.

Дзаядхонхон
Мрвч
7/11/2009
аз

A NAP ÉS A HOLD (Хур æмæ мæй)

Nem kell nekem szánkó nyáron,
Nem gondolok a télre...
Nappal a nap sugározson,
Sötétben a hold fénye.
/1967. II./

VÉTEK (Азым)

Amit ír, csupa sületlenség,
Mégis fenn hordja a fejét.
A verseiben nincs gondolat,
Csak becsmérlés s gőgös szavak.
/1969. II. 1./

ANYÁNK SÍRJÁNÁL (Мады ингæны уæлхъус)

Mélyen lehajtottuk fejünket,
A földre hullott a könnyünk...
Ne aggódjék értünk a szíved,
Mi hárman is jól elleszünk.
/1971. I. 2–3./

A PATAK DALA (Доны зарæг)

Száll a dala a hegyre fel,
A szeretetről énekel,
A többiek figyelemmel
Hallgatják nappal és éjjel.
/1971. VII. 24./

GAZDAGSÁG (Бæркад)

Nyíl az eszem, tegez a mellem,
Megfeszített íj a szívem...
A szántóm bőségesen terem, –
Tegnap már aratni kezdtem.
/1971. VII. 24./

KÍVÁNSÁG (Тæхуди)

Óriási hegyként állt közénk anyád,
Zöld levelekre szórja a zúzmarát;
Ahogy Urüzmag kívánta Szatanát,⁴
Úgy vágyódom én is egyszer tehozzád.
/1971. VII. 24./

4 *Urüzmag és Szatana a Narteposz hősei*

A SÍR SEM OLYAN FULLASZTÓ
(Зæххы дæр нæ фæхуыдуг уыдзынæн)

Ha a síromat zöld pázsit fedí,
 A levegőtlenségtől sem félek:
 Az anyja hasában jól elviseli
 A magzat is a fullasztó meleget.
 /1971. VIII. 7–8./

DICSTELENSÉG
(Æнад)

Akkor tarts ki, ha veszély fenyeget,
 Senki sem fog helyt állani helyetted...
 A hősiesség nem olyan tisztelt,
 Hogy a gyávaság helyébe sem léphet.
 /1971. VIII. 17./

VÁROS ÉS FALU
(Горæт æмæ хъæу)

Akárhová vezessen is a sors,
 Nem riaszt oktalan félelem...
 A hegy a várost fedte el egykor,
 Most meg a falut takarja el.
 /1971. VIII. 31./

HEGYI PATAK (Хæххон дон)

Hullik a vízbe a fáról a makk,
Egykedvűen néz az erdő rád...
Te magad előtt tudod az utad,
Én mögöttem a lábam nyomát.
/1971. VIII. 31./

FÉLREÉRTÉS (Рæдыд)

Belátom, hogy ostobán tévedtem,
Nyitva maradt irántad a szívem.
A megbánással sem rágom magam,
De bizony a só a vízben marad.
/1971. VIII. 31./

HAJNALOK (Сæумæцъæхтæ)

Az ég alján pirkadat,
Vörös színben fut a patak...
Nap kelti a madarat,
Madárdalra ébred a nap.
/1984. VII. 27./

SZÓLÁS (Иу дзырд)

A beszéd segít gondolkodni,
Mondok hát neked egy szólást:
A csodát nem kell megverselni,
De a versed legyen csodás!
/1984. IX. 28./

TUDÁS ÉS ERŐ (Зонд æмæ тых)

Amíg a földön élek —
Halljátok tőlem:
A kar ereje véges,
A tudásé nem.
/1984. X. 8./

IMA (Куывд)

Imádkozom minden nap,
A szívemben jóakarat:
„Jobb legyen ma, mint tegnap,
A ma — rosszabb mint a holnap!”
/1984. X. 21./

ÉLETKOR **(Kap)**

Nem mérhetem én magam hozzád,
Bármit is írsz, bármit beszélsz...
Az idő fölötted is eljár,
De idősebb maradok én.
/1985. III. 25./

SÍRBAN **(Ингæны)**

A sír minden zuga nagyon sötét,
Semmit sem fog majd ott látni senki...
Hidegtől, melegtől remegve fél
Ott, még ha bátor volt is, mindenki.
/1986. IX. 30./

A SZÍV ÉS A ZSEB **(Зæрдæ æмæ дзыпп)**

Ha nem a szívemre hallgatok,
Mindig megtelik a zsebem.
Ha meg a szívemre hallgatok,
Hamar üres lesz a zsebem.
/1986. X. 1./

EGYETEMES IGAZSÁG (Хуымæтæг æцæгдзинад)

Nem nevezünk erdőnek egyetlen fát,
Nem mondunk vagyonnak egyetlen birkát...
Aki a földön él, született egykor,
És meg is kell halnia valamikor.
/1986. X. 3./

AZ ÖRÖK GYERMEK (Æнусон саби)

A gondolataim szerinted
Érthetetlenek:
Ajkaid még most is nedvesek,
És zöld az eszed.
/1986. X. 3./

NYUGALOM (Æнцойад)

Nem beteg a szívem még se,
Pedig emészti a sok baj...
Nincs ezen a földön béke,
Béke csak a földben van.
/1986. X. 8./

CSECSEMŐ HALÁLAKOR (Дзидзидай сывæллоны зианы)

„A fényes mennyben legyen helyed,
— Hangzott anyja kesergése, —
Az emberek élni születnek,
Meghalni születéssel te.”
/1986. X. 6./

HÓBORTOS FESTŐ (Æнахуыр нывгæнæг)

Reggeltől estig süti
A nap nyáron a földet,
A zöldet rőt-re festi,
De rőt-ből nem fest zöldet.
/1986. X. 10./

SZÁNALOMRA MÉLTÓ (Тæригъæддаг)

Nap mint nap eltalál
A sors nyila téged:
Ünnepnapod sivár,
Köznapiod sem ünnep.
/1987. VII. 1./

A FÜRJ ÉS AZ ORKÁN (Уæрц æмæ уад)

Fülembe ordít az orkán,
Mégsem értem, mit beszél:
A beteg fürjet az orkán
Kergeti, és az orkánt az ép?
/1987. IX. 16./

AZ ÖREG EMBER (Зæронд лæг)

Az ifjú ember csupa hév,
Tűz lobog a szemeiben...
Naponta öregszik az év,
Ő meg vénült minden évben.
/1987. IX. 30./

A FÖLD ÉS A VILÁG (Зæхх æмæ дун-дуне)

Születéskor van éneklés,
Születéskor van nevetés...
A föld teremti a testet,
A világ — a lelket.
/1989. IX. 24./

A KALAPTOLVAJ (Худдаваг)

Te gúnyosan nevetsz,
A lelked latyakos:
Ha nem volt fejed,
Mért loptál kalapot?
/1989. XII. 17./

AZ ÉN KÁROM ÉS A TE ÖRÖMÖD (Мæ зын æмæ дæ цин)

Téged az Isten kőből metszett,
Vagy az ördög volt csábítód;
Ha az én káromon örvendesz,
A saját örömed rontod.
1990. I. 24.

MŰTÉT ELŐTT (Операцийы размæ)

A halálra készülünk ugyan,
Mégsem ordítunk hangosan...
Ahogy a szarvas a fejszének,
Hát úgy mentem én is a késnek.
/1990. V. 27./

ROVÓ (Азимаг)

Lábon állva száradsz ki, lábon,
Húz téged magához a föld...
Éretlenből érett lettél, mondd,
Hogyan lettél érettként zöld.
/1990. VII. 19./

A TOLVAJ BÁNATA (Давæджы фæсмон)

A sötét álmom meg nem bántam —
Megmondom én az igazat:
Akitől a lopást tanultam,
Azok ma már tőlem lopnak.
/1990. VIII. 4./

ÖRÖKKÉVALÓ (Æнусон)

Amikor együtt rándulunk ki,
Osztozunk són és kenyéren...
Öregszik a földön mindenki,
De a föld mégsem lesz vénebb.
/1990. VIII. 4./

HITVALLÁS

(Дин)

Most megvallom én a hitem:
 Hol jót teszek, hol megbotlok...
 Nem örülök, hogy születtem,
 Nem sírok, hogy meghalok.
 /1990. VIII. 12./

HELYZET

(Уавæр)

Nem hasonlítok én hozzád,
 A szívedben keserűség;
 Ahol úr a szomorúság,
 Az öröm oda be nem tér.
 /1990. VIII. 12./

A FÖLD

(Зæxx)

Az erdő, mező, hegy tart el,
 A földből, növényekből élünk...
 A lábunk a földön lépdél,
 Mégis a föld az úr felettünk.
 /1990. VIII. 14./

A NAP ÉS A FÖLD (Xyp æmæ 3æxx)

Röpít a gondolatok szárnya,
De válaszolj a kérdésemre:
„A földre hull a nap sugára,
S a napra hullhat a föld fénye?”
/1990. XI. 14./

BIZONYÁRA (Bæpræ)

Hogy a vagyoned növekedjen,
Bizony — okos fej kell ahhoz...
Ahogy te nem voltál jó sohasem,
Én sohasem leszek gonosz.
/1991. I. 20./

AZ ÖREG EMBER (3æponð læg)

Ha leül, maga alá párnákat rak,
Napon melegednek fázó kezei...
Egykor az évek gyorsan elszaladtak,
Most hosszabb egy nap, mint megélt évei.
/1991. V. 3./

A MEGÁRADT TEREK (Ивылд Терк)

Víz alatt a hegyhát, a gyeper,
A vetést is elvitted...
Nem nevezlek folyóvíznek,
Rohanó víz a neved.
/1991. VI. 26./

A VÉG (Кæрон)

Egyszer mindenki nyakát
Szorítja majd a járom...
Az élet vége — halál,
Halott marad a halott.
/1991. VII. 31./

RÉGI IGAZSÁG (Зæронд æцæгдзинад)

Kék tüzet szórt a lelked,
A sors csapása mégis elért...
Sírva kezdjük az életet,
A sírunkhoz is sírás kísér.
/1991. VIII. 2./

AZ ARAK⁵ ÉS AZ EMBER (Арахъхъ æмæ лæг)

Hogy az ital a fejedbe ment,
Reád azért nem irigykedem...
Ahogy az embernek arak kell,
Az arakhoz is kell az ember.
/1991. XI. 10./

KÉT KUTYA (Дыууæ куыдзы)

Nem kérdezi társait a kökény,
Szúr-e a tüskéje mindegyiknek...
A hegyi kutya az embertől fél,
A falusi kutyától az ember.
/1991. XII. 14./

A HAZUDOZÓNAK (Мæнгдзурæгæн)

Semmit sem ér a szavad,
Árad rád a panasz...
Hazudva szólsz igazat,
Hamis, amit mondasz.
/1991. XII. 27./

5 Az *arak* pálinkához hasonló ital

A NAP ÉS A HÓ (Хур æмæ мит)

Ég s föld között — híd a hó,
A déli oldal szárad...
A napot fedi a hó,
A hóra napfény árad.
/1991. XII. 31./

TE ÉS AZ ÉLETED (Ды æмæ дæ цард)

Először a futár esik el,
Futás közben kapja el a halál...
Ha szégyenletes az életed,
Bizony, magad sem vagy más, csak zsvány.
/1992. I. 18./

AZ ERŐ ELGYENGÜLÉSE (Тыхы æдыхдзинад)

Őrültnek is tarthatnak egyesek,
Mégis mondom, hangsúlyozom naponként:
„Öregen a fiataalt veti meg,
Aki fiatalon megveti a vént.”
/1992. I. 18./

AZ IRIGY (Хæлæг)

Nem illik az emberhez az irigykedés,
De neked mit sem számít e vélemény...
Akinek van, ahhoz mérem magam én,
Akinek nincs, szememben semmit sem ér.
/1992. V. 13./

„KOMMUNISTÁK” ÉS „DEMOKRATÁK” („Коммунистæ” æмæ „демократæ”)

Folyton gyötri az embert a fájdalom,
A sorsa aggódás és csalódás volt...
Magukat csapták be a kommunisták,
Most a demokraták csapják be egymást.
/1992. VI. 15./

A FÁK ÉS A ZÖLD PÁZSIT (Бæлæстæ æмæ цъæх нæуу)

Megjött már a tavasz, halljuk örömdalát,
Százzezernyi hangon énekel a fandűr...⁶
Ahogy a zöld pázsiton fakadnak a fák,
A fák alatt a fű is szépen kizöldül.
/1993. II. 11./

6 A *fandűr* oszét húros hangszer

A RÉGI ELLENSÉG ÉS AZ ÚJ BARÁT **(Зæронд ызнаг æмæ æвзонг хæлар)**

Rájöttem én valamikor, régen,
 Jegyezd meg hát:
 Nem ér fel a régi ellenséggel
 Az új barát.
 /1994. XI. 15./

A VAGYON ÁLDOZATA **(Мулчы амæттаг)**

Letörte a lelkét, ette a moly,
 Jobb helyre dugdosta a vagyont,
 Megtelt a zseb, tömte a fejébe,
 A pénz cincog most is a mellébe'.
 /1994. XII. 10./

A GAZDAG **(Бонджын)**

Magad is gazdagnak tartod magad,
 Vághatsz birkát, ha akarsz, minden nap...
 Nem jut a vályúhoz sok ezer has,
 Te meg ezer vályú közt válogatsz.
 /1995. I. 30./

FEHÉR HAJBÓL GYÁSZRUHA
(Урс хилтэй саударæг)

Szépen kérem: ne bántsatok,
 Ne tartsatok bolondnak sem,
 Hogy fehér hajjal gyászolom
 Sok megélt napom és évem.
 /1995. IX. 15./

FELTÉTLENÜL
(Æнæдызæрдыгæй)

Meggyőződéssel mondom ma már:
 Ne bízd el sose túlzottan magad,
 Akármедdig élsz, végül elragad
 Téged is a bizonyos halál.
 /1996. VIII. 21./

A KOBOSZTI ERDŐ
(Къобосты хъæд)
Példázatok

Карук
 Матнашам.
 Уаст-и рдний узет
 у. / Аз миндн
 62-ам фарса райдуга
 ма поэма "Лехе
 сыва".
 Втор
 прогном
 издасот
 7/VIII-2009
 аз

AZ VOLT A VÁGYUNK, HOGY...

(Нæ амонд уыд, æмæ...)

A világ visszafordíthatatlanul elcsendesedik. Minden fehérnek van feketéje is, a jobboldalnak van balja is, de ugyanakkor a fehér mindig legyőzi a feketét, a jobb a balt.

A világ bajból és gyógyszerből áll. Minden bajra van orvosság. Bármilyen veszélyes is a méreg, mégis van ellene gyógyszer. Nem is egy vagy kettő. Sok gyógyszer. Lehet, hogy az ember már annyi gyógyszert kitalált, amennyi az összes élőlénynek, növénynek, madárnak, csúszómászónak, rovarnak sincs.

Ha például a kutyát megmarja a kígyó, hát jelzését, vonyítását sokáig senki sem hallja meg. Számtalanszor észreveszik ugyan a sérülését, de akkor már késő. Azt mondják, hogy a kígyómarásra ismer néhány növényt, és keresi. Keresi, megtalálja, és addig gyógyítja magát, amíg teljesen meg nem gyógyul.

Aligha hihető, hogy kígyómarásra való gyógyszert a kutyát kivéve más állat nem ismer, mert nemcsak a kutya válik a mérgezés áldozatává. Baj mindenkit érhet, orvosság pedig van mindenféle bajra.

És talán jó, hogy így van. A jelenlegi életmód nem ad helyet az életnek, a fejlődése sem állítható meg soha egyetlen pillanatra sem. Ha nem lenne minden rosszra gyógyszer, a világ már korábban elpusztult volna. Bárcsak olyan korszak jönne, amelyben a beteg meggyógyulna, az aggódó megnyugodna, a bösz lecsillapodna.

Az volt a vágyunk, hogy a természet minden bajra találja meg a gyógyszert, helyett, hogy minden gyógyszerhez bajt talál ki.

A JÓLÉT JELE (Фарны нысан)

A csipkerózsától délre csalán zöldellt. Régóta hallom, hogy minden a maga idejében történik, de hogy miért, arról mindeddig nem gondolkodtam. Lehet, hogy azért, mert minden a maga idejében keletkezik. És íme most, más esetekhez hasonlóan, a csalán is a maga idejében jelent meg.

A turbolyának még híre sincs. Arról az időről beszélek, amikor fogyasztásra alkalmas. De a levélzetét kivéve nem tűnt ehetőnek. Addig még sok idő van, amíg ökölnyi friss üstöke megjelenik. Nem érkezett még el a hajdina, a pásztortáska és a vízitorma ideje sem.

A csalán a legjavában van. Néhány nap múlva megöregszik. Megkeményedik, levelei kilukacsosodnak, és akkor már nem alkalmas csalánmetéltnek. Éppen most készíts belőle falatokat, kérlek szépen. Még az illata is csodálatos, megérinti a szívet.

Az ember nem sokáig viseli el, ahogy égeti a kezét. Az egyik csípés után jön a másik. Aki megmarkolja, annak összerándul a tenyere. Időnként elnyújtott nyögés hallatszik, és az orrlukákba kellemes illat csapódik, de a kéz remegése még most sem csillapodik.

Végül a csaláncsomó mögött elindultam a hegyhátra. A tájékozó forrásvíz csobogása közeli hallatszott. A jéghideg vízben tompult a csalán égő fájása.

Indultam a hegyháton visszafelé. Figyelem a csipkerózsa bokrot. Félig kibomlott, halványzöld levelei között piros nyálánságot pillantottam meg. Úgy tűnt, mintha a természet zöld festékkel kezdte volna befesteni, az égőpiros rózsabogyó azonban nem ment bele, nem is tudtam neki ellenállni, és leszedtem.

Nem romlott meg. A csalánfalatok után még ízletesebbnek érzik, és valóban ízlett is. Magjai kiszáradtak, és vizenyős bőrüktől könnyen elváltak.

Nekem ehhez hasonlóknak tűnik, amikor az ez évi munka termését a tavalyi kukoricával telt kas alatt megmaradt kalászek mellé kiöntöd. Mi jobb van annál, mint amikor a bőségre bőség következik! Nem kell félni az élet rosszabbodásától, ha az egyik év termése a másik év termésével találkozik.

A bőség előjele, hogy a tavalyi csipke és az ez évi csalán találkozott.

A ROSSZ KOVÁCS (Æвзæр куырд)

A szomorúfűz ágaiban már indul az élet. Indul az élet más fák ágaiban is, de a szomorúfűzfa egyrészt korábban érzékeli a tavasz érkezését, másrészt erősebben. Ez látszik minden hajtásán és a rügyein is. Ennek rügyei a lombozathoz hasonlóan erőteljesebbek.

A falusi gyerekeknek ebben az időszakban nincs jobb foglalatosságuk a sípkészítésnél. Egy tizenkét-tizenhárom éves fiú hajtotta ki a borját a határba. Ahogy a borjú a zöld hajtásokért lehajolt, a fiú kotorászni kezdett a zsebében. Csakhamar bicska akadt a kezébe. Ment a patak parti szomorúfűzhöz. Néhányszor végighordozta rajta a tekintetét, azután felmászott rá. A legsimább hajtások közül ledobott néhányat a földre, és maga is lejött.

A síp készítésére a szomszéd fiú tanította meg. Eltelt egy év, de sohasem ment ki az eszéből. Az első síp nem tetszett neki. Úgy látszik, az ág nem felelt meg, különben nem dobta volna félre. A másik ággal jobban vigyázott. Előbb felrajzolta a síp formáját, azután a bicska nyelével a héját kezdte körben veregetni. Amikor elégnek találta, az egyik kezével megfogta a sípot, a másikkal a vessző végét, és azt ügyesen lecsavarta. A héj könnyedén elvált a fás résztől. Alaposan megvizsgálta. Ha nem talált hibát, nekilátott a síp kifaragásának. Ezután megnyálazta, ráhúzta a héjat, és megfújta. Ha a síp a fűjástól megszólalt, határtalan volt az öröme. Ahol bemutatta a sípoláson érzett örömét, ott majdnem megsüketültek.

Majdnem kidőlt a szomorúfűz is. Ha a fa beszélni tudna, bizonyára ezt mondaná neki: „Levagdaltad az ágaimat, de ez nem volt elég, még fütyülsz is rám, vagy a rossz kovácsnak kialszik a szene?!”

A MESÉNÉL NEHEZEBB (Аргъауаѣ тыхджындæр)

Egy évesnél jóval idősebb, de a második évet még el nem érő vörös borjú és bárány meg egy olyan kutyakölyök, amelyik a borjú hasa alatt könnyen elfért, igyekezett egymás nyomában a falu felé. Úgy mentek ők hárman együtt friss léptekkel, azzal a határozott meggyőződéssel, hogy a legelőn már semmi dolguk sincs. Bokáig érő fű volt alattuk, s amikor megláttam őket, úgy tűnt, hogy eddig a hajuk szála sem görbült meg.

A leglassabban a borjú lépkedett. A bárány, hogy a borjút utolérje, kétszer olyan gyorsan szedte a lábát, a kutyakölyök pedig időnként futásra is kényszerült.

A nap nyugat felé dőlt, de estig még sok idő volt, ezért is csodálkoztam, hogy ilyen korán abbahagyták a legelést. Mellettem is sietősen vonultak el. Úgy igyekeztek, mintha ismert útmutatás szerint hét folyón kellett volna átkelniük, és attól féltek volna, hogy naplementére nem érkeznek meg,

Amikor jobban odafigyeltem, észrevettem, hogy az útjuk egyáltalán nem volt sima. A borjú lába hasig lucskos volt. A bárány szerbtövises gyapjújából nem maradt szárazon csak a gerincének keskeny sávja, a kutyakölyök pedig teljesen átázott.

Az egyik mesét juttatták eszembe. Ott is mindenféle baromnak és vadnak a képviselői gyűltek össze, és a jobb élet keresésére indultak. Lehetséges, hogy a borjú, a bárány és a kutyakölyök a meséből tévedt ki, és ahonnan jöttek, oda vissza keresték az egyenes utat. Nem valószínű, hogy a mesében olyasmik történnek, mint az életben. Lehet, hogy így van, mert az élet nehezebb a mesénél.

A NEVE A VELEJE (Йæ ном йæ уæлæ)

Lassanként elmegy a csikorgó január is — a jele nem marad észrevétlen. Amikor a csikorgó január elmúlik, a tavaszi fényben ehető galagonyát találni sem különös csoda. Őszintén megvallva, nagyon meglepődtem rajta, mert ebben az időben a bogyóira nem, de a levélzete megjelenésre érdeklődéssel tekintek.

A galagonya bárhol is nő, nem fél senkitől és semmitől: tüskéi annyira védik, hogy nemhogy megérinteni, de még a közelébe sem mer menni senki. Ez a fa két patak között foglalt helyet magának, ahol sem emberek nem járnak, sem nyáj.

Megálltam a fa mellett, rátámaszkodtam a botomra, és figyeltem, hogy fakad a levélzet a hegyes, tüskével zárt galagonyán. Alacsony ágain két fészek maradéka vont a magára a figyelmem. Szokatlan, de mégis szarkafészkeek voltak. Ilyen helyen általában nem szoktak tanyát verni.

A tavalyi lehullott lombozat között megláttam a galagonya fakultvörös bogyóját, nem is akartam összeszedni, mert megenni nem volt kedvem, de néha a kíváncsiság erősebbnek tűnik a tudásnál, és mégis összeszedtem a galagonya magját.

Egyetlen karcolás nyoma sem volt rajta. A bőre könnyen lejött, és gyorsan leválasztottam a belső részéről. Elhatároztam, hogy megkóstolom, milyen íze van. A legérettebb állapotában sem veszítette el kellemes ízét.

Egyáltalán nem csodálkozom, hogy a galagonya idáig megmaradt. Innen származik, hogy a neve a veleje. Nyilvánvalóan az ilyen bogyóiról nevezték el a galagonyát is.⁷ Ha megkeményedik, akkor egész nyáron, őszen, télen át tavaszig egészben megmarad.

⁷ A galagonya oszét neve *дурветкыуы* (durvetkuü): ez a *dur* 'kő' + *vetkuü* 'alma' összetétele

FELSERKENT A BOKOR **(Пыхс йæ сæрыл ахаста)**

Hogy a tavasz felserkentette a bokrot, arra nem kell sok bizonyíték senkinek sem, ahogy fél kiló cukor helyett elég egy csipetnyit megkóstolni annak a megtapasztalására, hogy a cukor édes.

A tavasz előtörése világosan látszik a havasi hagyma levelein. Kinéztek a földből mint a lándzsák, és hegyes csőrüket az égre szegezték. A tavaszhoz hasonlóan ők is serkentették a bokrot.

Aligha tisztázható, hogy a havasi hagymák hajtásai nyugtalankodtak-e inkább a tavasznál korábban, vagy maga a tavasz törekedett jobban a velük való találkozásra, de úgy látszik, mintha a havasi hagymák igyekeztek volna korábban találkozni a tavasszal. Különösen azért, mert egyik-másik hajtás satnyának látszik. Ezek útjában idefent nagyobb akadályok álltak. Ez kitűnik, ha csak rátekintünk is. A havasi hagyma hajtásait a tavalyi levélzet olyan keményen beborította, hogy alig tudtak alóla kitörni, de a hagyma igyekezete erősebb volt a száraz levelek makacsságánál, keresztültörték rajta, és hegyes fejüket kiemelték közülé.

Noha a száraz leveleket valamennyire félretolták magukról, a zöld hajtások lágy szárnyai mégsem nőttek akkorára, mint szerettek volna, és a havasi hagyma levelei csőbe burkolóztak. Konokul magukra húzták a száraz leveleket is, mint azt a farkast, amelyet a bika a szarvára vett, és ott száradt meg.

KORSZAKOK (Замантæ)

Hej, de inséges időket hozott a háború! Milyen izgalmas és szoros napokat éltünk át a háború után! Nem volt akkor kenyér, hogy együnk, ruha — hogy felöltözzünk. De kibírtuk. Mindenki a jobb jövőt várta. Mindig is reménykedett, hogy nem jön több szenvedés és kegyetlen ember. Sokan nem bíztak abban, hogy jobb jövő köszönt ránk. Derűs napok jöttek, de a múlttól mégsem szakadtunk el. Nagybetűkkel volt a szívünkbe beírva, nem tudtuk feledni.

Ami bennem a gyemekkoromból leginkább megmaradt, az a halbőség. Egy szeletke kenyér — vékony, hal — bőven. Úgy, mintha a természet hallal fizette volna meg, ami ételt elvett. Horgásztunk az első langyos tavaszi napoktól őszig, mégsem fogyott el, így aztán ettől nem is féltünk.

De amikor más idők jöttek, aki éhes volt, már csak az idősebbek elbeszéléséből tudta meg, hogy hol él ez a fajta, mert a hal megfogyatkozott. Valamikor az is tudott vízközt pisztrángot fogni, aki nem ment térden felül a vízbe. Elmúlt az az idő, amikor a pusztulása még lassúbb volt, noha semmi okunk a fajta kipusztítására, mégis szomorú sorsra jutott.

TELJESEN VIRÁGBA BORULVA (Йæ тæккæ дидинаг калгæйæ)

A rózsza és a havasi hagyma egymás mellett sarjadt ki. A nap egyformán süt rájuk, az éjszaka egyformán vonja őket fekete takaró alá. A tavasz is ugyanúgy köszönt rájuk, a nap fénye és a tavaszi fuvallat mégsem egyszerre hozza őket tűzbe. A földből kikelő növények közül a havasi hagyma bújik ki legelőször. Virágozni is legelőször kezd.

A rózsának még a levélzete sem sarjadt ki, a havasi hagyma már kezdte ontani virágát. A rózsza meghal a vágtyól, mert maga is kivirágozván, feltámad a mohósága. Amikor kellemes illata mindenhova szétárad, a madarak abbahagyják rajta az éneküket, mert megjött életük legboldogabb és legpajkosabb szakasza.

Mintha a havasi hagymára is ilyen időszak következne, úgy tekint a rózsára, mintha kívánná. Amikor maga a virág kinyílik, arról ábrándozik, hogy bolondul érte. Hogy a virág szaporodni igyekszik, az rendben van, de amikor a havasi hagymára vágyakozik, téved, mert amikor a havasi hagyma teljesen virágba borul, az ő legalkalmasabb pillanatai még nem érkeznek meg. Én magam egyáltalán nem reménykedem, mert fenséges napjai után elfonnyadt. A szára keményedni kezdett, a levélzete elszáradt.

A PATAK VÉGZETE (Доны хьысмæт)

Mint sok más hegyi patak, ez is a gleccser alatt fakad. Az első cseppjei onnan származnak. Alighogy elszakadtak szülőanyjuktól, azonnal megindultak lefelé, de nem sokáig maradtak magányos cseppek. Mint a higanycseppek, egymáshoz tapadva futottak. Lépésről lépésre csökkent a számuk, de a rohanásuk egyre hevesebb lett.

Amikor néhányan a szorosban futottak, olyan vágyakozva tekintettek egymásra, hogy a szívük dalra fakadt. Daloltak a hullámok, és a vízcseppek velük énekeltek. Az ének fellelkesítette a hullámokat is, és rohantak egymás nyomában. Olyan nyomot vágtak, amelyben kényelmesen elfértek. A patak még áradáskor sem lépett ki a medréből.

A hullámok felismerték erejüket. Egy idő múlva már senkisémmerte azokat átugorni. Gyalogolni sem mert a vízben senki. Noha nem volt mély, az örült hullámokkal birkózni senkinek sem volt bátorsága. Néhány híd is megjelent rajta.

Amikor a szorusból kiszabadult, dala elhalkult, hullámainak moraja elcsendesedett. Nincs ezen semmi csodálnivaló: élénk dalt sohasem hallgatta senki, ifjúkori erejét senki sem tette próbára. Szomorúsága máshonnan eredt. A többi patak hullámai fenségesebbek voltak, magasabbra emelkedve tevékenykedtek, az övéi pedig egyre csillapodtak, egyre alacsonyabbra emelkedtek.

Ráadásul minél tovább haladt, annál inkább. Üggyel-bajjal eljutott egy szakadékhoz. Megkísérelte, hogy az egyik oldalon kikerülje, de az ereje már nem futotta. Mintha a föld nyelte volna el, úgy eltűnt. De előbb még — hatalmas áradással szétterülve — ezt a nyomot hagyta.

Milyen nyomorult sors! A gleccser alól a tengerbe indult, de a Terekig sem jutott el. A születésed látszik, az alkonyod eltűnik. Inkább ne látnánk a születését, de a vége tombolva törné magát keresztül.

A HEGYEKNÉL ALACSONYABBAN (Хæхтæй ныллæгдæр)

A hegyekben három magasságszinttel találkoztam, de az első kettő a sorban közelebb van. Noha egyes hegyeknél — a magasabbakat kivéve — alacsonyabbak nincsenek, a sziklák kövein mégsem akad meg a szemed, gleccsert vagy vízesést nem kell említeni. Ha a hegycsúcsokat nem is, de az ormokat sötét erdők fedik. Azt a részt, ahol fa nem nő, növényzet borítja.

Az igazi hegyek leghátul voltak. Amilyen ereje csak volt a téli napnak, olyan mértékben ontotta a melegét a földre, leginkább a gleccserborította hegyekre. Ha nem így lett volna, nem csillogtak volna ezüstként a csúcsaik, aranyos ragyogású selymes sugarai nem telepedtek volna a vízesések hajfonataira, és nem okoztak volna akkora örömet.

A hegyhátak és a sziklák pompásak voltak. Három sáv húzódott teljes hosszában a déli ég egyik végétől a másikig. Szépségének és magasztosságának a látványával nem tudtam betelni, a fejemben váratlan gondolat támadt. Valamiért úgy tűnt, mintha az első sáv el akarta volna takarni a másodikat, a második pedig a harmadikat. Nem „mintha”, mert ez a dolog valamennyire sikerült is neki.. Az első, a legalacsonyabban levő eltakarta a másodiknak egy részét, a második pedig a harmadikét, de beárnyékolni a legmagasab részt, amely meredek sziklákból áll, amely az örökös gleccsereket évszázadokon át a hátán hordja, és amelynek csillogó-fehér feje az égig ér, nem volt ereje sem az elsőnek, sem a másodiknak. Ha takarta is, legfeljebb a „lábait”. De egyrészt nem is kell azokat elfedni, másrészt pedig tekintélyüket úgysem lehet csorbítani. Ha a hegyhátak két magasságszintje valamennyire látszott is, hát mindössze annyi, hogy a hegyeknél sokkal alacsonyabbak.

KEMÉNYRE LÁGYAT (Хъæбæрыл фæлмæн)

Az idei tél különbözik a többitől. Nem kegyes senkihez sem. A földhöz sem. Alighogy megerősödik, folyami kaviccsá változtatja azt a porhanyós és langyos földet, amelyből minden jó származik, és amelyből a világ gazdagsága születik. Ha az ék nem megy bele, a fejsze sem darabolja fel.

Ebben az évben a tél korábban köszöntött be a szokásosnál. Az ősz végén úgy lehűlt az idő, hogy a föld megfagyott. A tél más években is dühöngött, s minden erejét összeszedte, hogy akaratát érvényesítse. De a dühe nem tartott sokáig. A keménység neki is ráfizetés, és kijavítja tévedését. Annak bizonyítására, hogy nem is olyan keményszívű ő, mint amilyennek mondják, havazni kezdett. Lágy hópelyhekből vastag takarót készített, és a kemény földre terítette, mintha azt akarná mondani: „Noha te kemény derekalj voltál, én mégis kecskeszőr paplannal takarlak be”.

AZ ÉLET TÁMASZA (Царды æнцой)

Az édesgyökér a gyökeréről kapta a nevét, egészen a föld alatt nő, nagy kincsként rejtegeti. Abból a részből enni, ami fönt látszik, senkinek sem jut eszébe, ha pedig valaki mégis beleherapna, hát bizony megtapasztalná, mi a keserű.

Az ember sokban hasonlít a természet más gyermekeihez. Nem egyszer-kétszer találkoztam olyan emberrel, aki gonosz szemmel néz, de szelíd a szíve. Olyanok sem kevesen vannak, akik először ránevetnek az emberre, azután meg rátaposnak a lábára.

Az élet is megnyugszik az édes gyökerektől, azoktól ragyog fel a világ, akiknek a szíve mélyén fényes gondolatok rejtőzködnék. Még ha sok röhögő-gonoszkodó van is, arra nem futja az erejük, hogy a földben rejtőző édes gyökereket, álmaikat — a szívekből mindig kiöljék.

A HÓ SÍRÁSA (Миты кæуын)

Hóeséskor vagy a szél zokogott, vagy maga a hó sírángozott, vagy mind a kettő együtt jajveszékelt. Az ég a lehető legfehérebbre színeződött. A vihar átfújta a testet. És csak esett és esett. A magasban születő kövér hópihéket a hóvihar szanaszét hordta.

Az ég olyan egykedvű sötét volt, a föld arca egyáltalán nem szűrődött át, mintha nem akarta volna megmutatni az utat a hópelyheknek. A hóvihar közömbösen sokáig ide-oda fújdogálta őket, de végtére mindegyik megtalálta a helyét.

A havazás, a szél süvítése, a hóvihar támadása nem csillapodott sem éjjel, sem nappal. Azelőtt ilyenről hallani sem lehetett. Egyszerre csitultak el. Az ég élénk-kék színben tündökölt. A föld kiterítette a napra a homokszemcséknél apróbb csillagocskákat.

A hó engem ámulatba ejtett: amikor az égből a földre hullott, sírása messzire hallatszott, amikor megszületett és lélegzetet vett, öröme csillogó szikrákká alakult.

EMBERPRÓBA (Лæггæнæг)

Az első fagyok megmaradtak. Más telekhez többé-kevésbé hasonlóan ez a tél sem tűnt ki enyhességgel egyetlen helyen sem. Még nem volt itt az ideje, mégis magához ragadta a hatalmat, és egész ősszel szekéren fújta a dalát. A korai fagyos idő után, és azután is sok vad bogyós gyümölcs megfagyott, elpusztult.

Olyan bogyótermések is vannak, amelyek nem félnek a fagytól, beköszöntéséig kitartóan várakoznak. Amíg a tél a kánya-fára rátalál, addig dühe nem takarékoskodik a kedveskedő kacsintgatásokkal, a vadalmát pedig a savanyúsága miatt meg sem lehet enni. A noszpolya és a homoktövis a fagy beköszöntére vágyakozik, mert ők is lényegesen ízletesebbek lesznek

A hideg szemmel láthatóan mindennek és mindenkinek nagy megpróbáltatás. A megpróbáltatás pedig férfiaságot követel. Aki győzelmesen tér vissza, az, bárki volt is, ebből jobban jön ki, akiknek pedig nincs erejük védekezni, a legrosszabb napokat élik át.

Teljesen így vannak a katonák ütközet előtt.

A csata bátrakra és gyávákra osztja őket. Egyeseket a dicsőség csúcsára emel a férfiaság, másokat pedig szakadékba taszít a gyávaság.

HÓBORTOS VÁGY (Æнахуыр фæндон)

Hosszas keresés-válogatás után a legegyszerűsebb mogyoróvesszőből botot csináltam. Amikor kivágtam, a vékonyabb végére ránehezedtem, néhányszor a földre csaptam vele, és elindultam az erdőbe. Kis idő múltán minden bokorra, minden cserjére is olyan kíváncsian néztem, mintha még most is botnak alkalmas vesszőt keresnék. Megyek, és ha botnak való vesszőt látok, megállok mellette, és valamilyen céllal összemérem a botommal. Ha gyengébbnek látszik a botomnál, büszkén fellelégzem, és megyek tovább.

Megyek, de a szemem nem engedelmeskedik. Nagyobbra nőtt vesszőt keres, és a hosszúságát méregeti. Nem engedelmeskedik a gondolataim sem. Azt akarják, hogy ahány botnak alkalmas vessző az erdőben csak van, azok közül egyetlen egy se legyen az én botomnál erősebb. Ha arról kérdezem magam, hogy miért, most erre sem tudok válaszolni, de ha elgondolkom, úgy lászik, mintha nem is lenne rá pontos válasz.

Nagyon szeretném tudni: miért mérícskélem a többi fát, amikor már a jól kiválasztott vesszőből készült bot a kezemben van, miért szeretném azt, hogy az én botomnál jobb növényű és egyenesebb ne legyen, végül pedig azt, hogy mindez miről árulkodik.

CSILLAG (Стьæлф)

Magasba törni jó. Magasról még magasabbra törni pedig — még jobb. Lefelé nézni sem rossz, arra tekinteni, ahonnan feljutottál; de csak akkor, ha a tekintetteddel másokat a nyomodba hívsz, ha lelkesíted őket, ha bátorságot öntesz beléjük.

Minél magasabbra nyúlik a hegy, annál jobban kitárul tisztasága, gleccsrei fehér szemeit kitárja, ragyogását tudatosabban nézzük. A magas hegy tisztasága messzebbre sugárzik; vízeséseinek fuvallata tovább terjeszkedik.

Az embernek hasonlítania kell a hegyhez. Minél magasabbra megy élete lépcsőfokain, annál tisztább legyen az erköcsi tulajdonsága, amely emberi közösségből jött, ahhoz jobban ragaszkodjon, de ne nézzen le rájuk undorodva. Minthogy nálatok magasabb helyen ülök, ezért bölcsebb vagyok, azután talán az enyémhez hasonló tudást talán sohasem szereztek — mondván —, aki gondolkodik, az sohasem büszkélkedik, különben egyre távolabb kerül attól az emberi közösségtől, amelyből származik. Aki pedig egyre távolabb kerül, az először fel sem tűnik — hacsak nem csillag méretű —, azután pedig teljesen eltűnik.

A CSIPKERÓZSA ÉS AZ ÚT (Уагъæлы æмæ фæндаг)

A csipkerózsa az út közepén nőtt, annak az útnak a közepén, amelyen a favágók el-eljárnak. Azon nem is lenne semmi csodáltnivaló, hogy kiemelte fejét a földből. A kerekék között, egy ideig talán, semmi sem bántotta volna, de a csipkerózsa természete, hogy bokorra növekedjék. Eddig még nem is bántotta soha senki, de nemrég egy szekér kerekei rajta hagyták a nyomukat. Ágainak egy része lefeküdt a földre, a többiek félig-meddig letörve, ügyyel-bajjal felemelkedtek, és átvészelték ezt a szerencsétlenséget.

Azt tudom, hogy a más vétsége nem mentség. Csak azt nem tudom, hogy melyik a bűnösebb, az út vagy a csipkerózsa. Bárhogy álljon is a dolog, nekem az út tűnik bűnösebbnek. Ha ilyen helyen nem kellett volna a vadrózsának kisarjadnia, akkor miért hagyta megnőni, ha pedig már hagyta megnőni, akkor a szekereket később miért uszította rá?

IDEJÉBEN (Paraguay)

Most, ahogy az erdőben kóborlok, semmiféle hangot sem hallok. A lábam alatt csikorog a hó, és ha nem számítjuk azon ágak recsegését, amelyekhez hozzáérek, hát egyetlen hang, egyetlen zörej sem hallatszik sehonnan. Tettem néhány kísérletet is. Hirtelen megálltam, körülnéztem, de a környezet csendje ettől érintetlen maradt. Az Isten még a szarkákat is elvitte magával, valamennyien titokban összegyűltek, máskor semmiképpen sem maradtak ilyen sokáig egy helyen.

Hatalmas szakdékhoz jutottam. Egyrészt, az utam megszakadt, és azt kellett eldöntenem, hol megyek tovább, másrészt, szerettem volna magam kipihenni, harmadrészt pedig, ez alkalommal a természet békéjének csendjét akartam hallgatni.

A völgyteknőben néhány körisfa nyújtózkodott felfelé. Egészen a meredély tetejéig nyúltak. Talán figyelemre sem méltatam volna ezeket, de a magasabbnak a csúcsán jónéhány madár ült, és az éneket egymás szájából kivéve csivített, hát az arcom feléjük kellett fordítanom.

A madaraknak szokatlanul sivító hangjuk volt. Vékony hangjuk úgy hallatszott, mint amikor a kés éle gyorsan forgó köszőrűköhöz ér.

A gondolatok, mint a könyv lapjai, egymást követve kavartak a fejemben. Végül az egyik kiemelkedett: elmúlt január. Rövid idő van hátra, és nem csak a tél múlik el, hanem az egész év legrövidebb hónapja is. Három nappal kurtább más hónapnál, el is szalad villámgyorsan, és benne leszünk a tavaszban, amelyre az emberek, az állatok, a madarak fenik a fogukat. Minden valószínűség szerint érzik ezt a pajkos madarak is, és idejében felkészülnek az éneklésre. A kis völgyben várják, hogy a természet rázendítsen a közös éneklésre, idejében szorgoskodni kezdtek, nehogy bármiről is lemaradjanak.

A LEGCSODÁLATOSABB (Æппæты диссагдæр)

A völgyekben a hó sokkal mélyebb. Egyik-másik helyen a csizma szinte a füléig süllyed. Ahova a nap egy ideig erősebben tekint, ott már nem sok maradt a hóból. A szem már olyan helyeken akad meg, ahol a föld kibukkan, ahol a gyom barna szeme feltűnik, de a tél még végzi a munkáját.

A hó hátán sok mindenfélét látva elgondolkoztam, azután figyelni kezdtem, de hogy szúnyogot is találok, eszem ágában sem volt.

Valamiért még akkor sem figyeltem fel rá, amikor valamivel később a lábam alól felrepült, gondoltam azután. Lehet, hogy más gondolatok jobban foglalkoztattak, és azokon kellett elcsodálkoznom, ez pedig elkerülte a figyelmem. Csak akkor jutottak eszembe az iménti események, amikor a második szúnyogot is megláttam.

A januárnak a neve a veleje.⁸ De most éppen sem nem csikorg, sem nem kotorja a havat a földön a szél. Ilyen időben aztán a szúnyog előjön a meleg búvóhelyéről, és a növénytörzsek fölött mint a pilóta, zavartalan nyugalommal repked, már az is feltűnt, amikor az első szúnyogot megláttam, és elcsodálkoztam.

Ismét nem repült el, hanem a hó tetejére telepedett. Lopakodva fölé guggoltam. Hosszú, görbe lábaival görcsösen kapaszkodott a hóbuckába. Úgy látszott, hogy esze ágában sem volt felrepülni, de a szárnyait valamennyire mégis csak szétterjesztette, és a kis gomolyag a lábait ugrásra készen tartotta. Mihelyt a szél megmozdította a gazcsomót, rögtön felrepült, és megint a hóra telepedett.

Megismertem néhány furcsaságot. De a legérdekesebb az lett volna, ha a szúnyog kiruccanásának az értelmét is sikerült volna megfejtennem.

⁸ A január oszét neve тæнджы мæй [tyendzsü mej], azaz csikorgó hónap

NEHEZEBB IDŐSZAK (Зындæр сахат)

A vadmadarak sohasem bíztak túlságosan a tóban. Voltak már olyan évek, hogy az egyik tavasztól a másigig nem mentek el innen. De ez csak nagyon ritkán fordult elő. Telenként a fagy végezte a dolgát. A patak véges-végig befagyott, és a madarak meghittebb tájakat keresve máshová költöztek.

A tó ebben az évben sem tűnt érdemesnek a vadmadarak bizalmára. Azt ugyan még megbocsátották volna neki a vadkacsák, vadlibák, kócsagok, hogy egy kis része befagyott, de most egyetlen darab sem maradt belőlük. Ha a madarak ledugták benne a csőrüket, nem találtak semmit, és aki hűtlen lett hozzájuk, ahhoz ők is hűtlenek lettek, és elrepültek Behanba. Az ottani patakok nem engedelmeskednek a fagynak, semmilyen hidegnek nem adják meg magukat, és ezért a vadmadarak a legnehezebb időszakban is megjelennek rajtuk. A legnehezebb időszakban mindig a legjobb barátokra támaszkodunk.

NÉGY NYOM (Цыппар фæды)

Egy az utam, de többféle nyom található rajta. A legnagyobb és legmélyebb nyomot gépkocsi vágta. Közöttük jól látszik a szekér kerekeinek vágása. A harmadik nyomot valamiféle lovas hagyta.

Elöttem fut a három nyom. Visszanézek, és íme, ott látszik az én csizmám nyoma is.

Egy úton — négy nyom. Pedig a szívem másféle nyomokra vágyott. Lehetetlen, hogy itt valamikor némelyek mezítláb nem jártak-keltek volna. Sok évszázaddal ezelőtt, talán ezer évszázaddal ezelőtt tízesével, százasaival a mi ősatyáink lépkedtek itt mezíttelen lábakkal. Nincs abban semmi csodálatos, hogy ezek a nyomok nem látszanak, a fő az, hogy a gondolat rájuk irányuljon, és ne hagyjuk, hogy feledésbe merüljenek...

VÁLASZ (Азæлд)

A szalmakazal homlokzata teljes hosszában kiárkolván. Amikor az egyik oldalról megnéztem, elállt a szívverésem, hiszen ez olyan hatalmas vadállatnak a teste, amely valamikor korábban itt élt. Amikor pedig a határ irányából a szalmát hordani kezdték, nekem olyannak tűnt, mintha tátott szájjal, harapásra készen állna.

Lehet, hogy amikor a szalmakazlat enni kezdték, saját maga is harapásra késznek érezte magát... A kiabálásra pedig, a fenébe is, az ő válasza is hasonló volt.

FAJANKÓ (Къуыдыр)

A szénaboglya minden oldalról dülöng. Valószínű, hogy aki összerakta, nem volt valódi szakértője, és ahelyett, hogy biztosan állna, a tél közepére teljesen megbillent.

Volt a falunkban egy ember, ha ez a fejére tette a vadonatúj sapkáját, azonnal vénnek tűnt. A fülei sem úgy álltak, ahogy ez már az emberi fajnál szokásos. Lefegtek ide-oda. Rendszerint a zsinórjai sem érték össze, és az egyik oldalon feszültek, a másikon lötyögtek. Ha meg a sapka peremét a füle fölött hagyta, hát az csodálatos látvány volt.

Nekem ez a szénaboglya hasonlónak tűnt a mi falubelink sapkájához. Ha jó alapra rakta volna, semmit sem ártott volna neki a szél, és az idő próbáit is kiállta volna, ahogy a falumbeli sapkája is jól állt volna másnak a fején.

FELHŐK FOGSÁGÁBAN (Мигъты ахæстоны)

Úgy látszik, mintha a nap valamitől szétfőtt volna. Színtelen felhők között halványan világít. Aki hóban vagy tejfehér ködben van, az nehezen látható.

A nap a felhők csapdájába esett, és a föld sem a melegét nem érzi, sem a fénye nem éri el.

Fogságba esett volna a nap? Aligha. Lehetséges, hogy a föld esett a ködök fogságába, és a nap fénye azért nem melegíti?...

HOLLÓK (СЫНТЫТÆ)

A nyárfa teteje feketéllik a hollóktól. Varjú egy sincs köztük, mégis időről időre felhangzik valahonnan a gyűlöletes „qwah”. Néhányszor végighordoztam tekintetem a nyárfán, de nem tudtam meg, honnan jön a varjúkárogás.

Megyek tovább az utamon. Elérek közvetlenül a fa alá. Azt gondoltam, hogy a többségük felrepül, de egyik sem mozdult a helyéről. Jókorát csalódtam, és a kezemmel megfenyegettem őket. Egyikük-másikuk fel-felröppent. De csak néhányuk. A többiek ülve maradtak a helyükön.

Valami furcsának tűnt. Azon gondolkodtam, hogy egyesek megrebbentek, a többiek pedig a szárnyuk hegyét sem mozdították.

Úgy látszik, hogy a gyávák teljesen egyformák: mindenki félti az életét. Nincs olyan élőlény, amelyik az életét nem félti, de egyesek ijedeznek, akár van veszély, akár nincs. A hollók közül azok röppentek fel, amelyek bármilyen neszre összerezzennek, akármilyen mozgást látnak, a többiek repülésre készen vártak, mert a hadonászásom megijesztette őket.

Azok a madarak, amelyek a helyükön maradtak, két okból nem röppentek fel: egyrészt, feljogosította őket, hogy félénk társaik felröppentek, mert a bátor akkor sem fél, amikor a gyáva, másrészt pedig ha egyetlen gyáva sem lett volna közöttük, akkor is így üldögéltek volna nyugodtan, mert a hadonászásomtól nem féltették az életüket.

SEMMIBŐL VALAMI**Ницыйæ исты**

Sík mezőn bóklásztam. A tavalyi hajtások többsége nem látszik ki a hó alól, de egyik-másik elsőként tekint ki a hóbucka fölé. A száruk ugyan vékony, ennek ellenére nem merészkedtek a hó közelébe, hanem ahonnan kinőttek, ott meredeztek.

Egy ideig kíváncsian néztem az előttem levő útra. A hó nem lett kisebb, de a hóbuckák egyre magabiztosabban kezdték tartani a fejüket, végül egy meredélyhez tessékeltek, és meg kellett állnom. A fülemben valami halk csörgedezés jutott.

Leereszkedtem a sziklatömb alá, és megláttam a víz forrását. Sebesen megtettem néhány lépést, és a csermelynek olyan kis csíkja futott, hogy az ember bokáig sem süllyedt volna benne, olyan csillogó erecske. Megyek mellette, és jókedvre hangol. A kis csermely táplálói egyre szaporodnak. Amilyen forrást közvetlenül a kezdeténél láttam, ugyanolyan finoman hullámozó keskeny csíkok csordogáltak bele, hol a jobb, hol a bal oldalról.

Kis idő múlva olyan mélyedéshez értem, hogy ősrégi mérővel mértem meg. Azt vártam, hogy a botommal halat szúrok meg. Sejtésemben nem is csalatkoztam.

Amikor utoljára szúrtam, a bot hegyéről lecsúszott egy tenyérnyi hosszú... hogy milyen fajta hal, abban egy szemernyit sem kételkedtem: az ilyen helyeken pisztrágon kívül más hal meg nem él.

Bármilyen kicsi volt is, mégis nagy örömet okozott. A gombostűfejnyi örömem napméretűvé nőtt. Talán nem igyekeztem volna annyira, de a csermely úgy nőtt a szemem láttára, mint a mesebeli fiú. Ha a mesebeli fiú nappal egy bakarasznyit nőtt, éjjel egy nagyarasznyit, a csermely ennél sokkal gyorsabban, akár tíz lépésnyit is képes volt növekedni

Talán nem igyekeztem volna annyira, de a csermelynek mind a szélessége, mind a mélysége növekedett. Úgy kiszélesedett, hogy nem lett volna bátorságom átugorni, a mélysége pedig térden felül ért volna.

Nyomról nyomra mentem vissza. A csermely mindeddig növekedve folyt, most egyre kisebbedett. Végül odaértem, ahol keletkezett. Felléptem a sziklatömbre... Ahogy síráncozva a sík mezőből csermely támadt, most síráncozva a csermely vált sík mezővé.

Ha a semmiből születik valami, hát az nagyon jó, és a semmiből mindig születik valami, a valamiből pedig nem lesz semmi.

AZ ALAPJA PORA (Йæ быны рыгтæ)

A malom az erdő és a falu között volt. Talán félúton. Nem valószínű, hogy tévedek, de szemmértékre így látszik. Könnyen megállapítható, hogy a malom a keleti oldalon, vagyis az erdő felől jobban védte magát, mert a falu és a malom között egyetlen bokor sincs, a malom és az erdő között pedig néhány szomorú fűz és kőrisfa él. Ezen kívül a Malom-patak partján mogyoró- és kökénybokrok nőnek.

Egyszóval: a malom csak az egyik oldalról védte magát. Azt csak az Isten tudja, hogy a szelektől és a hóviharoktól félt-e jobban vagy a vadállatoktól, de őrséget csak a keleti oldalra állított, noha nyugati oldalról fenyegette veszély. Az emberek pusztították el, s még büszkéek is rá, ők hanyagolták el, ők szórták a szélbe az alapja porát.

ELOSZTVA (Yapær)

Esik a hó. Szüntelenül. Este kezdett ömleni, és azóta sem csendesedett. A nap az égen a csúcsára hágott, de a liszthez hasonló fehér porhó nem elégelte meg a szemetelést, és megállás nélkül hullik egymásra.

Hullanak az apró csillagok. Hogy aprók, az könnyen érthető, de hogy csillagok, az aprólékos szemlélődés nélkül nem fogható fel. Mintha valami csodálatos öntőformában készültek volna! Olyan jól elrendezett metszés — gyönyörű és szívreható. Az ember szeme sohasem telik be a látásukkal, de még félig sem gyönyörködtük ki magunkat, és már meg is hal az újszülött csillag. Amelyik a tenyérre telepedik, az rögtön elolvad, de amelyik a ruhaujjra vagy a ruha alsó szélére hull, annak az élete sem tart sokkal tovább. Egyesek meghalnak, mások hirtelen megszületnek.

Esik a hó, úgy, ahogy az eső, a jég vagy a dara esik. De vajon ki osztja el? Ki szórja szét a földön mindenütt? Nyilvánvalóan a természet. A természetén kívül ilyen ereje senkinek sincs. Semmit sem tart meg magának eldugva. Életet adva minden erejét, gazdagságát teljes egészében a földre hullatja. A többi adományához hasonlóan a havat, az esőt, a jeget és a darát is a földre hullatja. De ugyan miért nem egyformán osztja a föld minden részének? Miért csak homokhalmok vannak az egyik helyen, a másikon csak olyan jég, amelyből sohasem lesz víz, a harmadik helyen pedig sötét erdők és zöldelő növényzet?..

MÁSODIK SZÜLETÉS (Дыккаг райгуыр)

Hó nem csak a tavasz kezdetén, hanem a végén is esik, néha pedig még nyáron is, attól függően, hogy a nap januárban hogyan tekint fényes szemével, de a tavaszi hó télen nem tér vissza, mint ahogy tavasszal sem téli nap süt. Bár az egyik eset sohasem ismétlődik úgy, ahogy a másik történt, az egyik tél is sokban különbözik a másik téltől, úgy az egyik és a másik tavasz között is számtalan különbség mutatkozik.

Ebben az évben a télen megszokott szigorú, maró és hosszantartó hideg nem volt gyakori, de akik sokat megéltek és akik már mindenféle időket láttak, azok azt mondják, hogy ilyen kétszer sem volt.

Minden évszakhoz hasonlóan évenként a tél is három hónapig tart, és amikor ezek eltelnek, akkor várható, hogy a tél ereje, szörnyűségei és álmai is elmúlnak, és az emberek a földhöz hasonlóan örömmel készülnek a fellélegzésre, noha nagyon sokat kell várakozni.

A napok telnek egymás után. Az első tavaszi hónap második felétől újra rosszabbra fordult az időjárás, a tél jellemzői közül egy sem múlt el: esik a hó, a ronda jég üveggént csillog, mint korábban, lélegzéskor mintha füstöt fújnánk..

A tél ismerőinek meg kell állni, lopakodva-bukdácsolva meg kell húzni magukat az egyik oldalon, a négykézláb csúszkálás meg nem szűnik; mintha a földön rajtad kívül senki sem lenne, senkit sem lehet látni, senkit sem lehet hallani. A számvetés fordítva is érvényes, mert téged sem lát, hall senki. Tavasszal a hegyi úton nem járnak, arra még nézni sem mer senki.

Ékesszóló lovasküldöncök szólítanak, itt a lovasküldönc ékesszóló. A tél magához szólította a szelet is és a hóvihart is,

és szeles hóvihar támadt. Ráterült a földre annak rendje-módja szerint, és akkor született újjá, amikor a tavasz először megszületett. Aki másodszor születik, annak tovább tart az öröme.

ÖRÖM ÉS BÁNAT (Æхсызгон æмæ хъыг)

A vadrózsát és a kányafát (bangita) egyaránt meggyötörte a fagy. Különösen a vadrózsát. A tüskék nem szúrják annyira a kezét. Ha nem félsz, hogy a tüskék megszúrják a kezedet, sok bogyót szedhetsz. A fagy után a kányafa bogyóit is könnyebb szedni. Már ha kedved támad a szedésre.

Elindultam csipkebogyót és bangitát szedni. Előttem volt néhány bokor, azokat akartam megszedni. Amikor a hátizsákom nehezedni kezdett, megértettem, ideje továbbmenni.

Ki kellett válogatni. Ez a dolog nem látszott olyan könnyűnek, ahogy terveztem. Mintha a kányafabogyók nagyobbak, a csipkebogyók kisebbek lettek volna, és ezért alig különböztek egymástól. És még hozzá a külsejüket tekintve is hasonlóak voltak, és így alig lehetett egymástól szétválogatni. De nem csak hogy nehéz volt szétválogatni, hanem beláttam, hogy fölösleges is lenne elkülöníteni egyiket a másiktól.

Ez az eset kétféle érzést keltett bennem. Megörültem annak, hogy a kányafabogyók csipkebogyó méretűek lettek, de azon meg elszomorodtam, hogy a csipkebogyók is csak kányafabogyó nagyságúak voltak.

FÁTYOL ALATT (ХЫЗЫ БЫН)

Mostanában van annak az ideje, hogy a fák rügyei megduzzadjanak, minden ág, minden bokor vesszőjében megmozdul a vér, a hóvirág a hóbuckák fölé kúszik, és győzedelmes pillanattal tekint lefelé.

Ekkortáiban a világ teljesen másként kezd gondolkodni, más vágyai támadnak, más célokat tűz maga elé. A föld nem csak hogy nem alszik, hanem ébresztőt kiált az alvásnak is, és az élet magját indulásra serkenti, noha a tagjai még most is mind egy szálig fagyosak, eltakarja őket a hó hófehér fátyla.

A nap csak néz, igazi fagyos tekintettel: nem melegít. Amíg a nap nem melegít, addig a tél malmára hajtja a vizet, a tavasznak semmi haszna belőle. A tél elmegy, de a tavasz még nem érkezik meg. Jelenleg ez a helyzet, de ez nem azt mutatja, hogy a tél nem megy el véglegesen, és a tavasz nem jön meg. A tél elmegy, és a tavasz is megjön. Csak éppen más tavaszkor valamennyire másképp volt.

Ebben az évben a tavasz vénlányos dolgokat művel. Mint aki mindig csak petrezselymet árul, akit sohasem kérnek feleségül, és akinek a fátylát sohasem lebbentik fel, olyan lányként viselkedik. Azért nem kell aggódni, hogy a tavaszt még mindig a fehér hó fátyla borítja. Amikor eljön az ideje, nem lesz olyan hallgatag és szégyenlős, mint amilyen most. A fehér fátylát is ledobja, és ha a vendég nem szólítja, dolgait a saját kezébe veszi, és nem üldögel tovább szótlanul.

Megszabadul attól, aki tavasszal a telet zsákutcába szorította, aki fehér hófátyollal takarta, és bárhogyan lesz is, mégsem marad a sarokban, és nem hagyja, hogy fátyollal takarják.

VÉSZTERHES ÚT (Фыдбылызы фæндаг)

Ahány csipkebokor csak létezik, mindnek van tüskéje. Rend szerint alig tudsz az ágaitól megszabadulni, mikorra megszabadulsz, a tüskéi jól megszurkálnak. Nem lehet mellette elmenni, olyan helyeken telepedik meg, ahol más bokornak híre-hamva sincs.

Sok más bokor is van, amelyen tüskék nőnek. A kökényt tüskösnek mondják. De az sem veszélyesebb a csipkerózsa tüskéjénél. Noha a csipkerózsa tüskéje sokkal kisebb, az emberbe mégis jobban beleakaszódik, ha pedig beleakaszódik, legtöbbször ott is marad, mert a tüskéi a csuka fogaihoz hasonlóan befelé hajolva gürbölnek.

Ha megkísérled a csipkebokrot megérinteni, a kezed csak nagyon ritkán menekül meg szerencsésen. A tüskéihez merészkedés hasonlít a veszélyes úton való megálláshoz. Sokan úgy látják, hogy a rablók elől a veszélyes útról letérni olyan, mintha veszélyes útra térnének, és tévedésüket egész életükben bánják. A cibálás nem bizonyul hasznosnak, mert a csipkebokortól a bogyókat szedő kéz tüskeszúrások és vérzés nélkül meg nem szabadul.

KI NEM ALKALMAS?

(Чи нæ бæззыд)

A gyaloglónak nincs jobb társa a botnál, és ez alkalommal is segítőtársat akartam keresni. Még el sem indultam keresgél-ni, máris előttem állt egy mogyoróbokor, ezért nem mentem tovább. Pontosan mellettem sudár vesszőt pillantottam meg, azt levágtam. Noha kételkedés nélkül vágtam le, az első lépések után mégis kételkedni kezdtem a jóságában. Mert görbe volt, azért kellett kicserélnem. Csakhogy a másodikkal sem voltam elégedett. Egyrészt, nem látszott egyenesebbnek az elsónél, másrészt: nagyon rövid volt. A hossza hiányosságát akkor tapasztaltam, amikor rátámaszkodtam, és amikor a nyakamon keresztbe vettem.

A harmadik vesszőt is le kellett vágnom. Jó az Isten, különben az én kártevése sem csekély lett volna, hiszen a mogyoróbokor vesszőit semmi sem óvja a levágdalástól.

Ez alkalommal a botomon semmiféle hibát sem találtam. Minden szempontból kifogástalannak bizonyult. Elégedett voltam vele, de amely vesszőket azelőtt sajnálattal eldobtam, azok semmiképpen sem feleltek volna meg? Bizony meglehet, hogy mindegyik jó volt, s csupán abban volt a hiba, aki félredobta azokat? Ha nem így lett volna, azokat nem kellett volna sem levágni, sem eldobni.

REMÉNY (Æнхъæлцау)

A szümcső most van a legjavában, de amikor hajtásai kiemeltek zöld fejüket a földből, további sorsuk miatt nagy gondba estek. Mielőtt a falusi fiúk megkezdték volna a szedésüket, a félelemtől a többségük már előre belázasodott.

Amelyik szümcső a bojtorján szomszédságában nőtt, mindig a szomszédja széles leveleinek az árnyékába húzódott, és így teljes egészében megmaradt. Még a tavalyi bojtorján sem száradt ki. Egyrészt maga is a fényre törekedett, és a fejét kiemelte a bojtorján levelei közül, másrészt ha egy fiú egyenesen odarontott, és a gazt vizsgálgatta, egyetlen levél sem látszott ki, pedig tündökölt.

Ebben az évben a szümcső más elvet követett. Nem igyekezett elbújni, hanem a legtetején magasra tartotta a virágát. Amikor a falusi fiúk megjelentek, a szümcső egyetlen hajtása sem maradt észrevétlen. Kiszedték volna a bojtorján szomszédságában levőket is, de feltehető, hogy emezt észrevéve, elmentek mellette.

Vannak olyan esetek is, amikor a reménykedőre sem pillantanak reménykedő szemmel..

SÁNTÍTÓ IGAZSÁG (Къахыргонд рæстдзинад)

Jó hosszú, egyenes diófasurja tűnt fel előttem. Csoda alkalmasnak tűnt bigének. Talán azért jutott az eszembe ilyen ötlet, mert az a bot is kiszáradt, amelyik a kezemben volt. Megpróbáltam a surját kivágni. Kis idő múlva egy halom bige hevert előttem. Azután pedig ismét eltelt valamennyi idő, és egy sem maradt mellettem: mindahányat félrelöktem.

Rátámaszkodtam a botomra, és elgondolkoztam. Valahogy méltánytalannak tűnt, hogy egy hosszú surjából sok bigét lehet készíteni, de sok bigéből sehogyan sem lehet egy surját. Hogy sok fából lehet egy házat építeni, az nem rossz, de hogy nagy házból kis fát sohasem lehet alkotni, az engem nagyon lehangolt. Ha kicsiből lehet nagyot teremteni, akkor a nagyból is tudni kellene kicsit csinálni, különben sántít az igazság.

A VARJÚFÉSZEK (Халоны ахстон)

Elfáradtam a gyaloglásban. Már a nap is az ég közepe felé járt, és a forráság egyre jobban gyötört. A zöldelő fű borította mező közepén vadkörtefa büszkélkedett. Elképzeltem, milyen hűvös lesz alatta. Szinte már éreztem is, és a lépéseim könnyedebbé váltak. Amikor az árnyékába léptem, olyan jólesően szívtam be a levegőt, mintha az Elmerzaji patak jeges vizének csillogó cseppjei permeteztek volna rám. .

A fa alatt kőristuskót találtam, és rátelepedtem. Noha az izadtságom megszáradt, mégsem mozdultam a helyemről. A hű-

vösség új erőt öntött a tagjaimba. Ettől az erőtől megváltoztam, rátartin megragadtam a botomat, és rávágtam vele a fatuskóra. Amikor a bot a tuskóra csapott, a fa tetején furcsa mozgolódás támadt. Felnéztem, és látom — varjú. Mintha a szárnyai belegabalyodtak volna a fa ágaiba, és egy darabig ügyetlenül csapkodott, hogy az ágak közül kivergődjön. Amikor széles szárnyai kiszabadultak, a levegőben egyre magasabbra-magasabbra emelkedett.

Sokáig üldögéltem még a fa alatt, de a madár kétségbeesett káromása szüntelenül hallatszott. Ha észrevettem volna, ez az ostoba csattogás nem történik meg. Hogy megértsem, miért nem hallatszott annyi ideig a szíve dobogása a fenyegető helyzetben, körbejártam a fát. Ahol a vadkörte háromfelé ágazott, megláttam egy akkora fészket, amely nem volt kisebb egy jókora perzsabőr sapkánál.

Hát ezért volt akkora türelme! A tojásokért való aggodás legyűrte a félelmét, és ezért saját maga is lebénult, a szárnyai azért zsibbadtak el, a lábai azért nem tudták felfelé lökni. Kés élén várakozott, amíg a bot és a tuskó rémületkeltő csattanása fel nem hangzott, akkor aztán úgy gondolta, hogy ha a tojásaimat akarja, magam is elveszek; így mérlegelt, és elárulta rejtekét.

Őszintén megvallom, megpróbáltam felmászni a fészkekhez. Máskor is láttam már sok varjúfészket – égbenyúló nyárfák hegyében, olyan helyeken, ahová nem lehetett felmászni.

Intettek is bennünket az idősebbek nem egyszer. Ha valaki közülünk a fára mászott, figyelmeztették, s ha a szomszédok meglátták, hogy ágra másztunk, így ijesztgettek: «Leesel, és a varjútojás sorsára jutsz!..» Hej, ha ennek a varjúnak a tojásait megláthatnám, gondoltam, és készülődni kezdtem, hogy felmászjak a körtefára, de végülis inamba szállt a bátorság.

Vannak olyan madarak, amelyek a közelébe sem mennek, ha a fészkhöz közelítesz. Amíg a fészket keresgéled, vagy ha

észreveszed, arra sem mennek. Ez a gondolat eltérített szándékomtól, és ezért továbbindultam.

Egyszer visszanéztem, és elcsodálkoztam. A varjófészek egyrészt a faluhoz is közel volt, másrészt – a földhöz is. Véleményem szerint talán azért is rakta ilyen alacsonyra, hogy az emberek tekintete elől jobban elrejtse, s mert a faluban nem volt háborítatlan hely, hát magasabbra kellett húzódnia; a varjú azonban, amennyire ismerem, egyre közelebből fogja szem előtt tartani, és erre tekintettel gyorsan továbbmentem.

ÉDES SZOMORÚSÁG (Аджын маст)

Vége-valahára csicsókát láttam meg! Noha a száraz szára örmenyfüvek között volt, és nem könnyen lehetett felismerni, engem nem tudott megtévesztani. Odamentem hozzá, és a tövéhez közel óvatosan húzgálni kezdtem. Három fehérhegyű gumója a rázástól szétgurult. Szemre nem volt valami étvágygerjesztő. Mellettem egy kicsi, de tiszta forrás csordogált, beledobtam, és megfogtam, hogy meghámozzam. Az előbbi éhségérzetem újra megerősödött. Ugyan mi mindent hordtak össze egymásnak az első falatok, amikor leértek a gyomorba? A gyomrot nem tudom, de amilyen kellemes volt a csicsókák látványa, olyan kellemes volt a fogyasztása. Amikor a harmadik csicsókát akartam meghámozni, hát a szemem valami barna foltra vetődött, de azt sem vágtam ki teljesen, pedig nagyon jól tudtam, hogy keserű íze nem egyhamar múlik el. Az egykori tapasztalatom eszembe jutott ugyan, de nem törődtem vele: a keserű csicsókát megettem az édessel együtt. És ebben nincs semmi csodálatos. A élet édesből és keserűből épül, és nem ritka az olyan dolog, hogy keserűt édesre esznek, édeset pedig keserűre.

ÖZVEGY ANYA BORJA (Сидзæргæсы род)

A Koboszti erdő legmélyebb patakján nem egyszer-kétszer keltem át. Hogy nincs rajta híd, az engem sohasem tartott vissza, mert ha a szél kicsavarja a fákat, azokból egyesek valami hídfélét eszkábálnak maguknak. Most éppen egy ilyen természetes hídhöz jutottam, amely a többinél nagyobbra nőtt, és aki kialakította, utána úgy is hagyta. Egyszerűen, a fűzfának azt az ágát, amelyiken nem volt vessző, valaki a patak túlsó partjára áthajlított, és így a fából járható és alkalmas híd keletkezett.

Hányszor, de hányszor vett erőt rajtam a nyugtalanság! Többször nem jutottam el az egyik kidőlt fától a másikig, és akkor végül ez a fűzfa tűnik fel megmentőmnek..

Ez alkalommal is örömmel találkoztam vele. A patak vízszintje most is megemelkedett valamennyit, és nem lehetett egykönnyen a fához jutni. Botot keresve nézgelődtem mindenfelé, és íme, közvetlen mellettem egy mogyoróbokor állt, amelyen a tekintetem megakadt. Tízeseivel ágaskodtak az egyenes vesszők mint a tetterős fiúk. Töprengtem, hogy levágjam-e valamelyiket. Mindegyikük vékonynak tűnt. Ha valamelyikükre rátámaszkodnék, az bizonyosan elgörbülne, de a legegyenesebbet mégis kivágtam. Beleszúrtam a földbe, ránehezkedtem, és amikor meglendültem, a fáig lökött. A botot a víz fenekére támasztva szerencsésen átevickéltem. A sudár vessző vastag botként tette a dolgát. Ezért mondják: özvegy anya borja hamar bikává serdül.

A VESSZŐ SZŰKÖSSÉGE (Уисы кадавар)

Az a falu, amelyben valamikor éltünk, nem hasonlított a mostanihoz. A zöldségeskertek körül a deszka- vagy drótkerítések helyett vesszőből szőtt kerítés volt. A vessző beszerzése azonban évről évre egyre nehezebb lett. Jó vesszőért a távoli földek legtávolabbi részéig kellett elmenni. Jó cölöpök dolgában pedig néha még az egész Koboszi erdő is szűkösnek bizonyult, és ezekért a Gedütü-szorosba is eljártak.

Ma már nem sző sövényt senkisé. Ha sző is, csak nagyon keveset. A mogyoróvessző pedig mégsem szaporodik. Nincs az erdőnek olyan zuga, amelyiket meg nem néztem, de seholsem találtam olyan helyet, ahol azt mondtam volna, hogy itt egy szeker vesszőt ki lehet vágni. Engem meglepett az a tény, hogy a korábbi vesszőből szőtt konyhakerti kerítésekből ma már egyet sem lehet látni, és a vessző az erdőben mégsem gyarapodik.

AZ ICSÜNAI⁹ KÍGYÓ (Ичъынайы калм)

Mi minden jöhet elő a későőrszi gaz zizegéséből! Az enyhe szellő fuvallatából is támadhat morajlás.

Keskeny, gyomos ösvényen járok, és a fülem mindenféle neszt felfog. Megálltam egy alacsony, ágas-bogas tölgyfánál. Vöröslő kövér leveleit bámulva álltam. Kis idő múltán tovább akartam menni. A lábam mozdulata és a váratlan sziszegés egybeolvadt.

9 Ичъына (icsüna) ünnep a termés betakarítása után (okt. 12.)

Ha tavasz vagy nyár lett volna, kiszállt volna belőlem a lélek, most azonban bátran odanéztem, ahol a kóró megzördült.

Azt nem is reméltem, hogy teljes hosszában meglátom a kígyót, bárhogya szerettem volna is, és mérges kígyóról nem hallottam, nem is féltem tőle. Meg akartam tudni, milyen fajta kígyó, ezért a nyomába eredtem. Nem volt vékonyabb és rövidebb a botomnál. Amikor a feje két oldalán megláttam a két barna foltot, felismertem, hogy sikló, amelynek a harapásától nem kell félni. Bár nekem teljesen mindegy, hogy melyik csúszómászó hogy mar, én kivétel nélkül egyiket sem szívlelem. De nekem ez a kígyó, amelyet itt láttam, veszélytelenebbnek tűnt a moziban láthatóaknál, és őszintén megvallva, egyáltalán nem féltem. Amikor néhány lépést tettem utána, és észrevette, hogy nem tud olyan gyorsan elrejtőzni, azonnal megálltam. A sikló pedig egy kissé továbbkúszott, aztán megállt, visszanezgett, és amikor észrevette, hogy biztonságban van, sziszegett, és a gazban kígyózva elkúszott.

Amíg láttam, egy helyben várakoztam, azután pedig amikor a gaz között elbújt, a sziszegetése is elhalkult, hát visszamentem az ösvényre, és mentem tovább az utamon. Ez alkalommal ismét meggyőződtem arról, hogy a későőszi naptól, a langyos későőszi szitáló darától és a zúzmarától sokan megerősödnek. Arról is megbizonyosodtam, hogy a nap, még a későőszi nap is, hatalmasabb a rettenthetetlen férfinál, mert a rettenthetetlen férfi erővel szedi ki a kígyót búvóhelyéről, a nap pedig lágy sugaraival, szelíd gyöngédségével, kellemes dédelgetésével csalja ki.

Nekem nem tűnik különösnek, hogy a kígyó icsünakor előjött.

Lehet, hogy ez az őszi ünnepi idő is úgy telt el, hogy a nap, ahelyett hogy az égen görgött volna, a földre gördült, és az ilyen napok egymás nyomában járnak. De a kígyót is ez hozta elő búvóhelyéről?

PÉLDÁZAT

(Амбисонд)

A legtöbb példázatom bottal kapcsolatban keletkezik. Ahogy rendszerint máskor is, most sem voltam elég figyelmes. Nagyon vékony botot vágtam. Amikor már mentem vele valamennyit, két dolgot tapasztaltam: hogy nem lehetett könnyedén rátámaszkodni, és hogy vékonysága miatt erősen meg kellett markolni. Nem nehezkedhettem rá lépésről lépésre, ezért nem könnyítette meg a járást. De mert a tenyeremet túlságosan szorítottam, kezdtem elfáradni. Egyre erősebben éreztem az ujjaim reszketését. Világosan jelezte, hogy fogy belőlük az erő. Nekem az tűnt a legérdekesebbnek, hogy minél erősebben szorítottam, annál inkább elgyengültem.

A TORONY ÉS KÖVE

(Мæсыг æмæ дур)

A vízérre keresztben ráhullott néhány gally, és a dudva, a levelek, a fűszálak elrekesztették. A víz könnyedén fut a mederben, fent úszó ágak fogják vissza. Ráesett a tekintetem néhány vadalmára is. Figyeltem felfelé, de az ér partján egyetlen almát sem láttam. A kíváncsiság felerősödött bennem, és elindultam a forrás irányába.

Meddig mentem, mendegéltem, az Isten a tudója, de egy idő múlva új torlaszra bukkantam. A falevek között ott is néhány almát hintáztattak a hullámok. Megállapítottam, hogy almafa ott sincs, és mentem tovább az ér partján. Messziről feltűnt előttem a többenél szembeszökően ágas-bogasabb és terebélyesebb fa. Az ér itt megint sekélyebben futott, és egyre több almát láttam. Végére oda értem, ahol szárazon is voltak almák. Felnéztem, és az a fa volt, amelyiket már távolabbról is láttam. Az ér is alóla fakadt.

Nekem az almák a forrás árulójának tűntek. Amely gyümölcsök rajtad teremnek, amely ér alólad fakad, oda hullanak, és oda mutatják az utat, ahol teremsz, hát hogyan is nevezhetnénk az ilyeneket más néven? Pedig a fenébe is, a torony sem dől össze a saját köveitől!...

A FEHÉRPATAKTÓL A MALOMPATAKIG (Урсдонæй Куыройыдонмæ)

Ezt a magyarázatot egy horgászismerősöm mondta. A Malompatakban ugyanis márnát fogtam. Bizony nem is csodálkoztam volna rajta, ha nem ismerném a Malompatak minden forgóját, minden mélyedését olyan jól, mint az öt ujjamat. Ha sebespisztrángot mondasz, hát legyen! Itt-ott szivárványos pisztráng is, de — márna! Ennek a kedvelt tartózkodási helye mindig a Fehérpatak vagy a Terek volt. Sohasem gondoltam, hogy a forrásvíz hidegét is elviseli.

Az ismerősöm felvilágosított. A Fehérpatak ugyanis, bizony, annyira lehül, hogy a márna nem bírja ki, és mélyebb és abban az időben enyhébb helyet keres. Arra indul, ahol a Dur-durü patak a Fehérpatakba ömlik, onnan — a Terekbe, a Terekből pedig — a forrásvizekbe.

— Akkor tehát a Fehérpatak hidegebb a Malompataknál? — kérdeztem tovább a horgászt.

— Időnként — hidegebb. Főképpen, amikor befagy. Ilyenkor a Malompatakra köd települ. Ez is arról tanúskodik, hogy a levegő lényegesen hidegebb.

Először csodálkoztam a halász beszédén, érdeklődésem a Fehérpatakra és a Malompatakra irányult, róluk pedig a pisztrángra és a márnára. Érdekesnek találtam, hogy a langyos Fehérpatakból és hideg Malompatakból még hidegebb lesz, és azt is, hogy a márna megtalálja az utat a forrásvizekhez. Nem kisebb csoda a Malompatak, melegben jéghidegre hűl, hidegben pedig — felmelegszik. A másik ilyen a pisztráng: melegben sem keresi a hideget, és hidegben sem törekszik a melegre.

FEKETE KŐ A FEHÉR HÓBAN (Сау дур урс миты)

Dzühaut viharos hó fújta be. Addig el nem állt, amíg azt mindenütt sík mezővé nem egyengette. Dzühau kellős közepén állt egy olyan fekete kő, amelyet emberi erővel aligha lehetne megemelni. A fehér hónak sem sikerült belepnie, az oldalairól is lerázta, és azután feketéllett a csillogó fehér gödörben.

Hogy annyira védte magát az egyik a másiktól, amennyire csak távol tudta tartani az „állását”, azt megértettem, de hogy melyikük mitől fél, azt nem voltam képes felfogni. Mindketten ugyanattól féltek talán, gondoltam, de nem vizsgáltam tovább: volt közöttük valamennyi távolság, és úgy tűnt, mintha nekik ez jutott volna.

SZÍV ÉS GYOMOR (Зæрдæ æмæ ахсæн)

Amikor erdőben járok, nem kívánok mást enni, csak ami ott terem. Téli napon sem, de olyan nyári napon sem, amely a téli naptól messzire esik. Ha itt kora hajnaltól késő estig nehezen járható ösvényeken bolyongsz, csorgatod az izzadságod, a szájad nem kíván semmi másféle ennivalót.

Íme most is a Koboszi erdőben való bolyongásban fáradtam el. Az nem olyan nagy csoda, hogy nem éheztem meg, de az már igen, hogy alig akadt valami ehető. Őszintén meg kell mondanom, hogy mostanáig alig-alig találtam erdei ételeket. Néhány homoktövis-bogyó, sóskaborbolya-fürt, kányafamagvak,

galagonya és három noszpolya. Igen, igen, pontosan három noszpolya. Egyiküket a földön találtam, a másik kettő pedig az ágakon maradt meg, úgy-ahogy.

Ez a noszpolyafa minden évben bőségesen juttat nekem a gyümölcsseiből. Úgy rejtőzködik a mogyoróbokrok és a hárs-facsemeték között, mintha tudná, hogy meglátogatom, és így háborítatlanul kínálja nekem a nyalánkságait.

Most alaposan végignézttem. Úgy várt-lesett engem, hogy a szeme majd kiesett a reménytelen várakozásban, és jó állapotban őrizte meg számomra a gyümölcsseit. Hálás vagyok magamnak, hogy most már mégis jelentkeztem nála. Végül megtaláltam a gyümölcsseit. Amelyek korábban a földre hullottak, azokat később megláttam az ágak oltalma alatt.

— Köszönöm, noszpolyafa! Kitűnően tudsz bizakodni. Az erős és a nő tud bízni, neki van ereje túrni és szenvedni, de aki szilárdan hisz, az nem fog csalódni.

Mentem tovább. Mintha a Nartok lakomájától keltem volna fel, úgy éreztem magam. Ezért, mert nem találtam korábban sem ehetőt, most úgy éreztem magam, mintha az ennivalót egyáltalán nem kívánnám.

De én, aki e földre születtem, kijelentem, hogy itt jobb évszak nem létezik, mert ha hajnalhasadástól sötétedésig bármennyit barangolok is, mégsem éhezem meg. Ezért aztán erről gondolkodva a következő tanulságot vontam le magamnak: úgy látszik, hogy az én szeretett mezeimen, patakjaimon, erdeimen, burgyingjaimon, zsombékjaimon, bokraimon érzett örömem úgy sokasodik, hogy előnti a szívet, ez pedig kihat a gyomorra is, és az is elcsendesedik.

DRÁGA ÚT (Ахæм фæндаг)

A Koboszti erdőben számomra vannak olyan helyek, ahol megilletődéssel járok. Az egyik ilyen az a hegyhát, amelyről az imént széttekintettem, és az Arükk láncait festményként tártá elém. Ismertem az itteni erdőőrt is. Nem gyakran találkoztunk, de örültünk, ha láttuk egymást. Én egy kissé mindig irigyeltem azokat, akiket kedves emberei közül kiválasztott, és szeretett erdejében pihenték ki magukat. Kivéve minket — a családjával.

Az erdőőr nem volt már egészséges. Nem sokkal volt nálam idősebb, amikor a halálba ment. Önszántából. Bennem sohasem merült fel, hogy kezet vethet magára. Már csak azért sem, mert sok gyermeke mély és erős gyökerekkel kötötte az élethez. Uralkodott érzelmein, vidám, jókedélyű ember volt. És váratlanul, íme, öngyilkos lett.

Megálltam a hegyháton. Az erdőőr háza is látszott. A feleisége olyan húsos-sajtos pirogot süttött nekünk, hogy sohasem felejtsem el. Nyomta a szívemet, hogy egy alkalommal nevetett rajtam.

...Nevetni senkin se kell. Azon sem, aki megöli magát. Nincs olyan ember, aki a bajból nem lábalhat ki. Bizonyára az is, aki kezet emel magára. Mindenkit érhet baj, a saját hibájából is, de ha a legsúlyosabb helyzetben senki sem áll mellé, ereje teljesen elfogy, és ilyen szerencsétlen útra lép...

A bánat mardossa a szívet. Némelyek pedig könnyebbnek tartják a szív átdöfését a szív mardosásánál...

A JÓ JÓSÁGA ÉS A ROSSZ ROSSZASÁGA (Хорзы хорз æмæ æвзæры æвзæр)

A nap szeme úgy csillogott az ég pereméről, mint egy húszkopekes. Az erdő a kis völgyben elnyugodott, és a felétől felfelé feketélik. Sötéttségét kiemeli a hófödte mező. Az erdő sötétsége mellett pedig a hó fehérsége ragyogni kezd, és hatására a fekete sötétebbnek látszik, a fehér ragyogóbbnak.

Fogalmam sincs, hogy teszi a fehér feketébbé a feketét és a fekete fehérebbé a fehéret, de helyesnek tartom. A rossznak olyan rossznak kell látszania, amilyen rossz, a jónak pedig olyan jónak, amilyen jó. Ne mosódjék el a jónak a jósága, a rossznak — a rosszasága...

BIZALOM ÉS ERŐ (Æууæнк æмæ тых)

Völgyben barangoltam. Amikor a másik oldalon felfelé törekedtem, félúton elfogyott az erőm, és abba a száraz ágba kapaszkodtam, amelyik hozzám közelebb volt. Éppen elkaptam, de korhadtnak bizonyult, eltört a kezemben, és hanyatt estem.

„Mennyire bíztam benne, de a bizalom alaptalan volt” — gondoltam magamban. Felkeltem, leráztam a port, és ez alkalommal a hosszabb, de kényelmesebb útra léptem. A földcsuszamlás tetejéről már fiatal bokorhajtásokon akadt meg a szemem. Ellágyult a szívem: „Ha az erejét olyan mértékben mutatta volna meg, mint amekkora a reménye volt, akkor megbízhatóbban és közvetlenebbül lehetett volna róla tájékozódni...”

HÓFEHÉR HÓBÓL SZÜLETETT (Урс-урсид митæй гуырд)

Alaposan megfigyeltem, ahogy a kócsag hosszú vékony lábával fel-fellökdöste magát, és nehézkesen szárnyra kelt. Fehérebbnek látszott a hónál. Lábai belesüppedtek, és csak kis fekete pálcika látszott. Hosszú görbe nyakát a levegőbe fúrva homlokát a falu határa felé irányította. Várakoztam, azután — gondoltam — visszafordulok, de a szélső gyümölcsöskertnél valamivel közelebb, ahol a patak a horhosból kifolyik, afölött leszállt. Amíg repült, arrafelé néztem, hát nicsak, fekete maradt, mondom, de milyen fekete és milyen feketeség! Ahol a síkág fehér volt, fehér maradt. Ilyen gondolatom támadt: mint ha a hóval borított hófehér mező gomolya lett volna, és kócsaggá változott volna. Valahányszor a közelébe értem, felkészült a repülésre, és a levegőbe emelkedett.

Bárhogy álljon is a dolog, helyett, hogy a hófehér kócsagok változtak volna havas mezővé, a havas mezőből születtek a hófehér a kócsagok, hogy a természet erősebb, szebb és életképebb legyen.

MINDENKI DALA (Æппæты зарæг)

A szakadék fölé leszállt egy madár, és — énekére — minden más elhallgat! Kis idővel ezelőtt még annak a patakocskának a csobogása cirógatta a fület, amelyik a fa alatt ered, most elnyomta azt a madár éles hangja. A dal művészibb hangjai szanaszét röpködnek, mint a kis csengettyűk csiligelése, amely a levegőben feloldódik, a gyomnövények keblén elenyészik.

Az öklömnyi madár az egész világon vigaszul szolgál, de ki irigyli meg csodálatos dalát, ha egyetlen hallgatója sincs? Kinek akar örömet okozni?

Azt mondtam, hogy bizonyára senki sem hallgatja? Ez valóban nem így van, más madarak dala nem csengettyűzik, éppenséggel sohasem hallatszík. Most minden rá figyelt, a hallgatói lettek. A növények is, és az állatok is. Sőt még az az ér is, amelyik alatta fakad, kantárra fogja hullámait, és csak azt halljuk, gondolom, amelyiknek szebb hangja van.

KARÁCSONYI CSALÁNFALATOK (Цыппурсы æууæрцъы)

Attól kezdtem félni, hogy a szegényeknek ez a tél is a hidegről lesz emlékezetes. (Már csak azért is félek, mert nem kerültem bele semmiféle vagyonos jegyzékbe, ha pedig ezután bekerülnék, a nyomorúságos napjaimat akkor sem felejténém.) Pedig már csak azért sem kell félni, mert a decemberből — ez az alkalom remek lehetőséget nyújt, hogy a gondolataimat

tovább fűzzem, terjesszem —, ebből az évből, ebből az évszaktól és ebből az évezredből mindössze két nap maradt, a sötétkék égen nincs egyetlen felhőfoslány sem, így aztán a nap sem takarékoskodik tekintetével. Ahogy mondom, a tél harmad része elmúlt, ahogy illik, háromszor is havazott, de mintha nem is esett volna. Egyszer szépen nekikezdett, és várható volt, hogy a világ olyan szint vesz fel, gondoltam, amilyen ehhez az évszakhoz illik, de részint a hóesés hamar abbamaradt, másrészt pedig az időjárás hamarosan megenyhült, és nehezen dönthető el, hogy a földre lombsárgító ősz vagy tavasz köszöntött-e be.

Az év ezen szakaszát legjobban az erdő jellemzi. A fák levelei egytől egyig lehullottak a földre, illetve ez nem egészen igaz, mert a gyertyánerdőben egyik-másik fa, még inkább a fiatal csemeték alsó ágain a sárguló levelek erősen tartják magukat, és az ember szeme messziről megakad rajtuk. A tölgyekről nem beszélek. A legtöbbjük hatalmas ágain zizegnek a levelek. De apránként mégis lehullanak születésük helyéről pusztulásuk helyére, és a földet sárgás-vörösben tartják. Ha hirtelen megállsz, több-kevesebb ideig hangzik a zizegésük a füledben, de ha csak egyetlen lépést is teszel, a zizegést elnyomja a rendkívüli erős susogás, és az embernek úgy tűnik, mintha ezt a susogást semmilyen más zaj sem tudná elnyomni.

Erdőben lévén, levágok néhány botot, amíg valamelyik meg nem felel, nem „valamelyik”, hanem barát, amelyre minden lépésemkor támaszkodom, amelynek a segítségével a patak túlsó partjára jutok, amelyre támaszkodva könnyebb lesz az utam. Ez alkalommal is kusza mogyorócsrje segített, és a botom segítségével határozottan indultam útnak. A váratlan kisebb kátyúktól sem félek, vagy hogy a lábam kőbe botlik, mert az én hallgatag barátom a felderítést magára vállalta, és a gyanús helyeket kikutatja helyettem.

Helyenként a talajt a növényzet olyan sűrűn benőtte, hogy alatta nemhogy valamiféle agyag, de még kő sincs, az ember el sem hinné. De az is bizonyos, hogy azokon a helyeken, ahol nagy fák állnak egymáshoz közel, kis tisztásra jutsz, ott a lábak is talajt éreznek, mert a kövek nem porladnak szét.

Ahogy feljebb kúszok a hegyoldalon, egyre több zöld növényt találok. A növényzet között hol szederágra bukkan a szemem, hol páfrányhajtásra, hol pedig olyan növényfajtára, amelyiknek a nevét sem tudom. Mind egy szálig éretlenek voltak. Mintha a hideg sohasem tarolta volna le őket, a fagyásnak nyoma sem volt.

A hegyoldalról kis völgybe ereszkedtem. Valamiért a zöld növényzet itt gyérebnek bizonyult, de már hajtani kezdett. Itt is a segítőtársam feje gondolkodott. A botomról mondom. Ahol a növényzet dúsabb volt, a botom hegyével eltoltam, és olyan csalánhajtások tűntek elő, amelyeken csak néhány levél volt.

Megálltam, mostanában még nem csíp olyan erősen, gondoltam, de tévedtem, és nem kímélték az ujjhegyeimet, amelyekhez hozzáérték. Az év más szakában hasonló csaláncsípést nem tapasztaltam. Ha a csalán tüskéi valamikor valakinek megmutatták a gyöngédségüket, hát nekem igen.

Kissé tovább mentem, és most már a botom feje sem gondolkodott: a csalán helyenként a növényzet fölött nézelődött zöld szemeivel. Feléjük kanyarodtam, és bőségesen téptem a fiatal csaláncsomót. A tenyeremből hamarosan zöld hajtások étvágygerjesztő illata áradt. Meg kell mondanom, hogy só nem volt nálam, de a zsenge csaláncsomó így is ízletes volt. Még az illata is az én korai őszömrre, egyúttal gyermekkorom korai őszeire emlékeztetett.

Ahogy korábban már említettem, atyáink az enyhe telet a szegények telének nevezték. Azért, mert akiknek gond volt a meleg ruházat, azokat is dédelgette. És talán azért is, mert az

éléskamrában az éhes embernek elegendő élelem maradt.

Úgy mondják, hogy januárban, bizony, nincs termés, és talán jól mondják, de ha valaki azt állítaná, hogy decemberben nincs zsenge csalán, hát annak én nem hinnék.

A VENDÉGSZERETŐ SZIL (Уазæгуарзон сывылдз)

Nem gondoltam, hogy ennyi bükk- és gyertyánfa között mezei szilre bukkanak. Ahogy az erdőben a meredek hegyoldalon végigjártattam a szemem, azonnal megpillantottam. Szembeötlött az orsóhoz hasonló egyenes fatörzsek között. Egyrészt, mert girbe-gurba volt, másrészt pedig, mert sötétebbnek is látszott. Kifulladtam, mikorra a közelébe értem, és pihenőt tartottam. Közelről nem bizonyult olyan erősnek, mint amilyennek lentről látszott. Törzsében a földszint felett odú látszott. Odú, mondom, amelyet talán valami megnagyobbított, és így olyan szálláshely keletkezett, ahol nem is egy, hanem akár két róka nagyságú vad is védelmet találhat a hó és eső ellen. Ami a fán egyik oldalról sem látszott, az megmutatkozott a törzsén, az ágain és a magasságán is. Nekem valahogy úgy tűnt, mintha a jószívű szil alapjának felét lakásul kínálta volna az erdő állatainak. Ezen a mezei szilen kívül más fák ilyen magasztos példát nem nyújtottak.

A LÁBRA TEKEREDŐ (КЪÆХТЫЛТЫХСÆГ)

A szedret egyesek lábra tekeredőnek nevezik, de nekem úgy tűnik, hogy tévednek, mert soha senkire sem leselkedik, és nem is lopakodik soha senkinek a nyomába. Letapossák, lábbal tiportják, és mégse szúrjon meg senkit, s ne tekeredjék az ember lábára?! Azután pedig egyesek nem nevezik szedernek, mások pedig még a fajtáját is kipusztítanák.

Lábra tekeredő! A fenét! Senkinek sem tekeredik a lábára. A természettől kapott tulajdonsága, hogy arra tekeredik, aki háborgatja, hogy megállítsa, aki nem veszi észre.

A szeder minden igyekezete arra irányul, hogy a gyümölcsseit az érésig megmentse az emberektől, a madaraktól és a vadaktól, amelyek meg akarják enni. És aki háborgatja, abba beleaggatja a tüskéit, összekarmolja a kezét és a lábát, így óvja meg a leszedéstől.

ANYAI GYÖNGÉDSÉG (Мады узæлд)

Ilyen csodát most láttam először. Két karja könnyedén hajlott a falu felé, a harmadik pedig — erőlködve, ilyen fa ebben az erdőben nem egy vagy kettő van, de csupán csak ez a bükk hívta fel magára a figyelmem. Eszembe sem jutott, hogy megálljak, amíg csak a közelébe nem értem. A törzse göcsörtös, girbe-gurba — ennél göcsörtösebb, girbe-gurbább már nem is lehetett volna —, közvetlen mellette megláttam egy lényegesen simább bükkcsemetét.

Csemete, mondom, az ember karjánál valamivel vastagabb, s úgy támaszkodott a szomszédja törzséhez, hogy a támaszkodás nyoma rajta seholsem látszott. Nekem az tűnt fel, hogy milyen kényelmesen húzódott meg, és növekedett a fa dereka mellett. A másik oldalra mentem, hogy arról az oldalról derítsem ki, gondoltam, hogy a csemete valójában hol bújik meg a fa törzsében, ahonnan két-három arasszal magasabbnak látszott az alacsonyabb fánál. Az a része, amely kilátszott a földből, teljesen önálló lett, a másikkal nem maradt semmi közös. A nagy fa törzsének baráti védelmében nőtt fel néhány méter magasra. Ezért lett a törzse egyenes és fényes, egyetlen бүтүөк nélkül.

Nagyon belemerültem a gondolataimba. Valamiért úgy tűnt, mintha a csemete a nagyobbik fának a gyermeke lett volna, és az anyai gyöngédséget azután sem tagadta meg tőle, amikor az kinőtt a földből. Megóvta a görbüléstől, elsatnyulástól. Az anyafa örömmel figyelte ezt a helyzetet, csemetéjét a keblére vette, dédelgette. Amikor fuldoklott, a keleti oldalon ablakot nyitott neki — a csemete a nyugati oldalon sarjadt —, és az életerős hajtásnak utat engedett felfelé

DE A LÉLEK NEM ÖREGSZIK
(Уд уæддæр зæронд нæ кæны)

«Северная Осетия», 2011. 05. 11.

NAPOK TELNEK, ÉVEK MENNEK...
(Азтæ згъорынц, бонтæ уайынц...)

Napok telnek, évek mennek, egyik sem tér többé vissza,
 Sokan a semmibe tűnnek, a többit a rozsdá marja.

Szakadékba zuhan; fél, hogy mi lesz, ha elcsitul a harc,
 Sajognak a szívben a sebek, megráncosodott az arc.

Elrohan az élet, oké, sosem vártam tőle sokat...
 De a lélek nem öregszik, mindig is fiatal marad.
 /2005. XI. 4./

ÉN ÉS TE
(Æз æмæ ды)

Én szenvedni születtem, vágyakozni,
 Te nem győztél násznagyként vigadozni.

Heverésztél egész életedbe'.
 A tanulás nem jutott eszedbe.

Lábak helyett te gólyalábon jársz,
 S nem tudod, a tyúkszem mennyire fáj.

Te mindig csak sima úton jártál,
 Amelyen én járok, hepe-hupás.

Te a könnyet örömödben ontod,
 Én a bánat könnyeit hullajtom.

Veled még csak vitázni sem lehet,
Amit gondolsz, más fogalmazza meg.

Rád én semmiért sem irigykedem,
A fájtádat sajnálja az ember.

Ha nem hallod az emberek jaját,
Gondjaikért a szíved sem fáj.

Amit én hordok, hatalmas teher,
Én író vagyok, alattad nyereg.

Az Istennek mégsem panaszkodom,
Teremtőmet segítségül hívom.

Küldetésem van, teljesítnem kell,
S hogy teljesítsem, mindent megteszek.
/2006. IV. 24./

VELETEK ÉLEK... **(Сымахимæ цæрын)**

Veleték élek, idegen korban,
És a szívem más ritmusra dobban.

Dalotok, táncotok nem lelkesít,
A lopott fa tüze fel nem hevít.

Ízetlen az italtok, ételtek,
Nem csoda hát, hogy folyton zsémbelek.

Még a gyümölcs is más, amit esztek,
Keserű nekem, ami nektek édes.

Csak az álom hoz nekem megnyugvást,
Köztetek élek, nem tehetek mást.

Talán már nem is kellene élnem,
Vagy még inkább ezután születnem.
/2005. XII. 19.

HANGULAT **(Паан)**

Egy sírt láttam képzeletben,
Gyász öntötte el a lelkem.
Távol tőlem bánat, öröm,
Az elmúlás — megköötözött.
/2005. II. 23./

MEGBÉLYEGZÉS **(Дамкатае)**

Megbélyegzés, ha mondom,
Még lépni sem hagynak:
Megszólítanak az úton.
Elefántnak gondolnak...
Ha majd elefánt leszek,
Céltábla lesz a fejem.
/2005. III. 2./

A KOCSMATÖLTÉLÉK DALÁNAK REFRÉNJE
(Нозтуарзджыты зарæджы базард)

Viccek
 És röhejek,
 Piálás
 És támolgás
 Az életünk.
 /2005. III. 29./

FOHÁSZ
(Тоѡæ)

„A halott szeme messzire lát.”
 /Oszét szólás/

Nincs a földön biztonságban senki,
 Nincs, aki már ne jajgatott volna...
 Én nem akarok messzire ellátni,
 Bárcsak az Isten szeme megóvna!
 /2005. I. 1./

MENNYEI ÜDVÖSSÉG**(Дзæнæты бадинаг)***Dibehan nővérem halála napján*

Még fiatal voltál, hogy elmentél tőlünk,
 Sok jót tettél velünk, szívünkben megőrzünk...
 Adjon neked helyet a mennyben Verinka,
 A halottért is aggódik az anyja.
 /2005. XI. 16./

VÉSZTERHES HÓNAP**(Джеуæргуыбайы мæй)**

Torkomat a sírás fojtogatja,
 A keblemet hegyes tű szurkálja...
 Ez a hónap vitte el anyámat,
 Ez a hónap vitte el húgomat.
 /2005. XII. 3./

AZ ÖRÖKÖS LAKHELY (Æнусон хæдзар)

Olyan helyre temesetek, ahonnan látszik a házunk...

/Nővérem utolsó kívánsága/

Az örök szállás mellett is falusi út vezet...

/A. Puskin/

A sírod, Dibe, ahogy kívántad —
Oda temettünk Baragunban...
Jól láthatod onnan a házunkat,
Gyönyörködhetsz kicsiny falunkban.
/2005. XI. 21-22./

VAGYON ÉS TUDÁS (Мулк æмæ зонд)

Ódivatú lett a tudás,
Most csak a pénzt hajszolják.

A tudóst sandán röhögik,
Hogy csak elszegényedik.

Pedig az aranyon ülve
Megsápad az arc színe.

Felragyog a tudás napja,
Sziklát tör a sugara.
/2006. III. 21./

JÉGTÁBLA A VÍZEN (Цæм)

Jégtábla úszik a vízen,
Rá sem hederít senkisé.

Nincsen hó, sem jég, sem árvíz,
Acél színű rajta az ing.

Sűrű felhő-füst — fölötte,
Mintha nem tél, csak ősz lenne.
/2005. XII. 28./

IGAZSÁGOK (Æuæртæ)

Láncotokban nem vagyok szem,
De nem szórok átkokat sem.

Gonoszságra gonoszságot
Nem halmozok — jól tudjátok.

Gazdagságtok nem irigylem,
Noha nekem semmim sincsen...

Csodabogárnak mondhattok,
Bizonyosan az is vagyok.
/2006. IX. 25./

A FÖLD SÁROS...

(Зæххы чъизы...)

A föld sáros és fekete,
Az Isten hóval fedi be.

Az ég is — sötétebb a földnél.
Elenyészett a nyári fény.

A fejét lehorgasztotta
A fénylő nap alacsonyra.

És a hó csak zuhog, zuhog,
Ömlik bőven a fényes rong.¹⁰
/2006. I. 8./

CSODÁS ÁLOM

(Æмбисонды фын)

Hetven évem még nem látszik rajtam:
Álmomban nemrég a mennyben jártam.

Hogy csattogtak szárny-kezeim odafönn!
Hagytam a földi gondot magam mögött.

10 *A rong* [ронг] mondabeli, erős alkoholos ital, amelynek gyógyító erőt tulajdonítottak

Nem féltem, hogy talán leesek a földre,
Csak felfelé néztem, az egyetlen szirtre.

Csak néztem felfelé — gleccserként ragyogott...
Ámultam, a csúcán friss porhó nyugodott..

Ifjú erő feszült tagjaimban újból,
Mint aki új életre kapott a rongtól.
/2006. VI. 11. Kiszlovodszk/

FENTRŐL NÉZVE — NULLA (Бæрзондæй — ныллæг)

Kopasz fejnek neveztek el —
Fénylő, csupasz koponya...
Noha házad emeletes,
A becsületed nulla.
/2005. I. 26./

TUDÁS ÉS ÉLETKOR (Зонд æмæ кар)

Ha tudásod mély, mint a tenger,
Hát meghajtom a fejem előtted ...
A gonosz is öreg lesz egyszer,
De a gonosznak nem jár tisztelet.
/2005. II. 3./

A RÁM LÖVÖLDÖZŐNEK
(Mæ ныхмæ гæрæхтæгæнæгæн)

Még nem ölt meg a méreg,
 Még mindig élek.
 A korbácsod simogat,
 A töltényed vak.
 /2005. II. 13./

A HASPÓK HAZÁJA
(Гуыбындзæлы фыдыбæстæ)

A jó híred megcsappant,
 A földed parlagon...
 Ahol bőven zabálhatsz,
 Te csak ott vagy otthon.
 /2006. II. 19./

ELTORZULÁS
(Зылын)

A sok könyvírástól
 Hibbant leszél —
 Csak elbutulsz...
 A természet
 A helyes út.
 /2005. VI. 4./

KÉTFÉLE RÉSZVÉT
(Дыууæхуызон æвгъуы)

Tisztelték az emberek,
 Záporoztak a könnyek...
 Kár, hogy mennie kellett,
 És mások megszülettek.
 /2005. VI. 14./

AZ ÚR ÉS A SZOLGA
(Хицау æмæ цагъар)

Mindenki — ura magának,
 Másnak senki sem ura...
 Te gazdája vagy a szónak,
 Én a szavak szolgája.
 /2005. X. 30./

A NAGY LEPEL
(Стыр стъæлф)

Hajnaltól késő estig
 Soha meg nem állsz:
 Közben pedig megszövi
 Leplét a halál.
 /2005. XI. 30./

OSZÉTIA (Ирыстон)

Érzem minden betegséged, gondod,
Álmomban is gyötör az aggodalom...
Az egykori „jelen” csak bajt hozott,
A mostani „jelen” sem szül holnapot.
/2006. I. 19./

A KUTYÁM SÍRKÖVÉRE (Фыст куыдзы ингæны къæйыл)

A legjobb barátom itt pihen,
A szívemen viseltem a sorsát,
Nem vicsorította rám a fogát,
Én sem haraptam meg sohasem.
/2006. III. 7./

VAGYON ÉS ÉSZ (Мулк æмæ зонд)

Tisztelt férfi, nincs mitől félnie,
Zsebében több a pénz, mint kellene!
Az esze folyton a szerzésen jár:
Dolgozik a vagyon, nem kell tudás.
/2006. III. 7./

ORSZÁGPUSZTÍTÓK (Бæстæбынгæнджытæ)

Mindegyik csak viszi, hordja,
Pusztul a közös vagyton...
A kezükben volt a haza,
Most lábbal rúgják agyon.
/2006. IV. 2./

GONDOLATOK A NAGY UTCÁN (Сагъæстæ стыр уынджы)

Nem látok már a nagy utcán egyetlen jó ismerőst,
Alig van már olyan ember, aki velem egyidős.
Rövidül az én időm is, az órák percnak tűnnek:
Elrohannak éveink, s napjaink is szűkösebbek.
/2006. IV. 13./

A LEGJOBB BARÁTAIM (Мæ хуыхдæр хæлæрттæ)

A legjobb barátaim, akiket nem láttam sosem:
Azok közül nem rontotta meg napjaimat egy sem.
Mindig csak az ismerősök okozták a bánatot,
Velük szemben én sem voltam — talán — elég
megfontolt.
/2006. IV. 26./

Tartalom

Dzaszohtü Muzafer élete és munkássága	7
---------------------------------------	---

Versek

A fák és a zöld pázsit (Бæлæстæ æмæ цъæх нæуу)	43
A fenyégetőző február (Æртхъирæнгæнæн мæй)	16
A föld (Зæхх)	38
A föld és a világ (Зæхх æмæ дун-дуне)	35
A föld sáros... (Зæххы чъизы...)	109
A fűj és az orkán (Уæрцц æмæ уад)	35
A gazdag (Бонджын)	44
A haspók hazája (Гуыбындзæлы фыдыбæстæ)	111
A hazudozónak (Мæнгдзурæгæн)	41
A kalaptolvaj (Худдавæг)	36
A Koboszi erdő (Къобосты хъæд)	12
A kocsmatöltelék dalának refrénje (Нозтуарзджыты зарæджы базард))	105
A kutyám sírkövére (Фыст куыдзы ингæны къæйыл)	113
A legjobb barátaim (Мæ хуыхдæр хæлæрттæ)	114
A Lehel kürtje (Лехелы сыкъа)	21
A megáradt Terk (Ивылд Терк)	40
A nagy lepel (Стыр стъæлф)	112
A nap és a föld (Хур æмæ зæхх)	39
A nap és a hó (Хур æмæ мит)	42
A nap és a hold (Хур æмæ мæй)	27
A patak dala (Доны зарæг)	28
A rám lövöldözőnek (Мæ ныхмæ гæрæхтæгæнæгæн)	111
A régi ellenség és az új barát (Зæронд ызнаг æмæ æвзонг хæлар)	44

A sír sem olyan fullasztó (Зæххы дæр нæ фæхуыдуг уыдзынæн)	29
A szív és a zseb (Зæрдæ æмæ дзыпп)	32
A tolvaj bűnbánata (Давæджы фæсмон)	37
A vagyon áldozata (Мулчы амæттаг)	44
A vég (Кæрон)	40
Anyánk sírjánál (Мады ингæны уæлхъус)	27
Az arak és az ember (Арахъхъ æмæ лæг)	41
Az élet rendje (Царды уаг)	11
Az ember (Адæймаг)	20
Az én károm és a te ögömöd (Мæ зын æмæ дæ цин)	36
Az erő elgyengülése (Тыхы æдыхдзинад)	42
Az Ír völgye (Иры дзыхъхъ)	11
Az irigy (Хæлæг)	43
Az öreg ember (Зæронд лæг)	35
Az öreg ember (Зæронд лæг)	39
Az örök gyermek (Æнусон саби)	33
Az örökös lakhely (Æнусон хæдзар)	107
Az úr és a szolga (Хицау æмæ цагъар)	112
Bizonyára (Бæргæ)	39
Csecsemő halálakor (Дзидзидай сывæллоны зианы)	34
Csodás álom (Æмбисонды фын)	109
Dicstelenség (Æнад)	29
Egyetemes igazság (Хуымæтæг æцæгдзинад)	33
Életkor (Кар)	32
Eltorzulás (Зылын)	111
Én és te (Æз æмæ ды)	102
Enyém voltál (Ды мæн уыдтæ...)	18
Erőszak (Тыхми)	21
Eső előtt (Уарыны размæ)	20
Fehér hajból gyászruha (Урс хилтæй саударæг)	45
Félreértés (Рæдыд)	30

Feltétlenül (Æнæдызæрдыгæй)	45
Fentről nézve — nulla (Бæрзондæй — ныллæг)	110
Fohász (Тобæ)	105
Gazdagság (Бæркад)	28
Gondolatok a nagy utcán (Сагъæстæ стыр уынджы)	114
Hajnalok (Сæумæцъæхтæ)	30
Hangulat (Равг)	104
Hegyi patak (Хæххон дон)	30
Helyzet (Уавæр)	38
Hitszegés (Гадзрахатдзинад)	15
Hitvallás (Дин)	38
Hóbortos festő (Æнахуыр нывгæнæг)	34
Igazságok (Æцæгтæ)	108
Ima (Куывд)	31
Irigység (Тæхудиаг)	17
Jégtábla a vízen (Цæм)	108
Kard és dicsőség (Кард æмæ кад)	14
Két kutya (Дыууæ куыдзы)	41
Kétféle részvét (Дыууæхуызон æвгъуы)	112
Kívánság (Тæхуди)	28
„Kommunisták” és „demokraták” („Коммунисттæ” æмæ „демократтæ”)	43
Megbélyegzés (Дамкатæ)	104
Mennyei üdvösség (Дзæнæты бадинаг)	105
Mit tesz? (Цы кæныс?)	19
Műtét előtt (Операцийы размæ)	36
Napok telnek, évek mennek... (Азтæ згъорынц, бонтæ уайынц...)	102
Nyílt beszéd (Æргом ныхас)	21
Nyugalom (Æнцойад)	33
Országpusztítók (Бæстæбынгæнджытæ)	114
Oszétia (Ирыстон)	113

Ő és te (Уый æмæ ды)	20
Örökkévaló (Æнусон)	37
Öröm és bánat (Цин æмæ маст)	17
Régi igazság (Зæронд æцæгдзинад)	40
Rovó (Азимаг)	37
Sírban (Ингæны)	32
Szánalomra méltó (Тæригъæддаг)	34
Szólás (Иу дзырд)	31
Te és az életed (Ды æмæ дæ цард)	42
Tudás és életkor (Зонд æмæ кар)	110
Tudás és erő (Зонд æмæ тых)	31
Vagyon és ész (Мулк æмæ зонд)	113
Vagyon és tudás (Мулк æмæ зонд)	107
Város és falu (Горæт æмæ хъæу)	29
Veletek élek, idegen korban... (Сымахимæ царын)	103
Vészterhes hónap (Джеуæргуыбайы мæй)	106
Vétek (Азым)	27

Példázatok

A csipkerózsa és az út (Уагъæлы æмæ фæндаг)	65
A Fehérpataktól a Malompatakig (Урсдонæй Куыройыдонмæ)	89
A felhők fogságában (Мигъты ахæстоны)	70
A hegyeknél alacsonyabban (Хæхтæй ныллæгдæр)	59
A hó sírása (Миты кæуын)	61
A jó jósága és a rossz rosszassága (Хорзы хорз æмæ æвзæры æвзæр)	93
A jólét jele (Фарны нысан)	50
A lábra tekeredő (Къæхтылтыхсæг)	99
A legcsodálatosabb (Æппæты диссагдæр)	67
A mesénél nehezebb (Аргъауæй тыхджындæр)	53

A neve a veleje (Йæ ном йæ уæлæ)	54
A patak végzete (Доны хъысмæт)	58
A rossz kovács (Æвзæр куырд)	52
A torony és köve (Мæсыг æмæ дур)	88
A varjúfészek (Халоны ахстон)	81
A vendégszerető szil (Уазæгуарзон сывылдз)	98
A vessző szűkössége (Уисы кадавар)	85
Anyai gyöngédség (Мады узæлд)	100
Az alapja pora (Йæ быны рыгтæ)	73
Az élet támasza (Царды æнцой)	61
Az icsünai kígyó (Ичъынайы калм)	85
Az volt a vágyunk, hogy... (Нæ амонд уыд, æмæ...)	49
Bizalom és erő (Æууæнк æмæ тых)	93
Csillag (Стъæлф)	64
Drága út (Ахæм фæндаг)	92
Édes szomorúság (Аджын маст)	83
Elosztva (Уарæг)	74
Emberpróba (Лæггæнæг)	62
Fajankó (Къуыдыр)	70
Fátyol alatt (Хызы бын)	77
Fekete kő a fehér hóban (Сау дур урс миты)	90
Felserkent a bokor (Пыхс йæ сæрыл ахаста)	55
Hóbortos vágy (Æнахуыр фæндон)	63
Hófehér hóból született (Урс-урсид митæй гуырд)	94
Hollók (Сынтытæ)	71
Idejében (Рагацау)	65
Karácsonyi csalánfalatok (Цыппурсы æууæрцъы)	95
Keményre lágyat (Хъæбæрыл фæлмæн)	60
Ki nem volt alkalmas? (Чи нæ бæззыд)	79
Korszakok (Замантæ)	56
Második születés (Дыккаг райгуырд)	75
Mindenki dala (Æппæты зарæг)	95

Négy nyom (Цыппар фæды)	68
Nehezebb időszak (Зындæр сахат)	68
Öröm és bánat (Æхсызгон æмæ хъыг)	76
Özvegy anya bořja (Сидзæргæсы род)	84
Példázat (Æмбисонд)	87
Remény (Æнхъæлцау)	80
Sántító igazság (Къахыргонд рæстдзинад)	81
Semmiből valami ницыйæ исты	72
Szív és gyomor (Зæрдæ æмæ ахсæн)	90
Teljesen virágba borulva (Йæ тæккæ дидинæг калгæйæ)	57
Válasz (Азæлд)	69
Vészterhes út (Фыдбылызы фæндаг)	78

A Kaukázus környéki oszétok nyelve az egyetlen élő rokona a jászok egykori nyelvének. Ez a sokat szenvedett kis nép a XX. században jelentős oszét nyelvű irodalmat teremtett, és őrzi a magyar–oszét rokonság gondolatát.

Az egyre inkább kivirágzó oszét irodalom egyik jelentős, élő személyisége Dzaszochtü Muzafer, aki a 70-es években hozzánk is ellátogatott, és a Jászberényben őrzött Lehel kürtről szóló monda alapján hosszabb elbeszélő költeményt írt.

Dzaszochtü Muzafernek húsznál több kötete jelent meg: regények, novellák, példázatok, lírai és epikus versek.

Ez a gyűjtemény az „Ír völgye”, az „Ég és föld”, a „De a lélek nem öregszik” versesköteteiből és a „Koboszti erdő” példázataiból tartalmaz szerény válogatást.

